

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

ОРГАН О. Д. В. У.

Зміст

Полковник Андрій Мельник на службі нації.

Никифор Гірняк — В 65-ліття полк. А. Мельника

IV-ий ВЗУН (очима й пером учасника)

П. Стерчо — До ідеологічних основ майбутньої суверенної української держави

Т. Курпіта — П'ятірне ґроно

Д. Андрієвський — Перспективи укладу світових сил та українська міжнародна акція

Н. М. — А що як завтра війна?

Шікаґо Ню Йорк Ст. Пол

Рік VIII СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ, 1956 Ч. 10-11 (89-90)

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Видає; Центральна Управа Організації Державного Відродження України.

Редагує Редакційна Колеґія.

Адреса Редакції і Адміністрації:

INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція застерігає собі авторське право друкованих в журналі статтей.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки Редакції.

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шілінґи. В інших державах рівновартість 30 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата «Самостійної України» виносить річно:

в ЗДА і Канаді — дол. 3,
в Англії і Австралії — 24 шил.,
в інших державах рівновартість дол. 3 в перечисленні на валюту даної держави.

Independent Ukraine

Published monthly by Organization for Rebirth of Ukraine

Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Edited by Editorial Board

Subscription in the United States and Canada $3.00 per year.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік VIII ГРУДЕНЬ-СІЧЕНЬ Ч. 10-11 (89-90)

Андрій Мельник

12. грудня цього року Вождеві Українських Націоналістів сповнилося 65 років життя. Це великий період часу, більшість якого, бо аж 34 роки, пройшли у постійній боротьбі і жертвенній службі Нації. Були вони не тихі, погідні, але й не сірі як хмарні безвітряні дні. Були це роки громовості, холодні й буревійні. Таємні гімназійні гуртки, Українські Січові Стрльці, полон і тиф, Штаб Армії УНР, УВО й ОУН, тюрми, тортури й чужина. Вічна небезпека і найвища відповідальність за долю Батьківщини.

Службу Нації полковник Андрій Мельник починає далеко перед покликанням Його на Голову Проводу Українських Націоналістів в 1938 р. На високий пост прийшов він не випадково, але у висліді довголітньої служби українській визвольно-державницькій ідеї, завдяки своїй не зламній волі, хрустальному характерові, послідовності в принципах та неперісічним організаційно-провідницьким здібностям і розумові державного мужа.

Коли багато провідних мужів української революції виступали на кін історії видвигнені хвилею революційного кипіння, то полковник Андрій Мельник виростав шляхом безперервної праці над собою та сповнюванням свого обов'язку супроти України без огляду на обставини чи припадкові зрушення. Всі його почини виходили з нутра його власного «Я», яке вимагало від нього постійного чину, випливаючого з принципу вірности Батьківщині.

Цей принцип був для нього законом вже тоді, коли в 1914 р. молодим юнаком добровільно голоситься до легіону Українських Січових Стрільців і опиняється на фронті проти ворога, який скував його Батьківщину — Москви. В ступні чотара та поручника, Андрій Мельник переходить всі операції й найважчі бої. Попавши в бою на Лисоні в московський полон, перебуває в таборах полонених в Тамбові, Уфі, Царицині та Дубовиці. В полоні майбутній Вождь знайомиться зі сл. п. Євгеном Коновальцем і тут починається спільний шлях обох велетнів.

Революція й упадок царату творять передумови для українського національно-державного відродження. Андрій Мельник враз із Євгеном Коновальцем та іншими старшинами тікають з полону до Києва і тут беруться за найбільш важливу, а водночас закедбану ділянку. З полонених австрійської армії українців, вони організують Галицько-Буковинський Курінь, що згодом перетворюється в Курінь Січових Стрільців. На чолове місце в військово організаційній роботі поруч Євгена Коновальця вибивається Андрій Мельник.

Не була це романтика й шукання слави чи пригод юного старшини, а свідомість того, що лише своя, українська збройна сила, а не різні рецепти, що тоді так буйно лунали по Україні, запевнять наше національне визволення, та — рішенність послідовно змагати до її творення.

Андрій Мельник
по перебранні керми ОУН і УНРуху. 1938 р.

І коли в 1918 році темні хмари зібралися над серцем України — Києвом, Андрій Мельник не віддає ворогові столиці без бою. Він боронить її навіть тоді, коли уряд уже перенісся до Житомира. Після Берестейського миру Андрій Мельник знову в першій лаві боїв за Київ, а здобувши його, разом з сл. п. Євгеном Коновальцем організують полк Січових Стрільців і Андрій Мельник стає в ньому заступником Команданта.

Вміжчасі доконується державний переворот генерала Скоропадського. Зберігаючи вірність законному державному проводі — Центральній Раді, нехай він і не був ідеальний, нехай йому бракувало ясної державницької лінії й рішучости, Команданти Січових Стрільців, Євген Коновалець і Андрій Мельник, воліють піти на розброєння полку, аніж стати на службу гетьманові. А коли в Україні запанував німецький окупаційний режим, Андрій Мельник бере участь у формуванні окремого загону Січових Стрільців як помічник його Командира.

Коли в листопаді 1918 р. в Галичині постала українська держава і вужча батьківщина полк. Андрія Мельника опинилася у важкій боротьбі з відвічним ворогом, Польщею, і коли її представник, д-р Назарук, зі сльозами на очах прохав Січових Стрільців, в більшості уродженців Галичини, йти боронити Львова, Євген Коновалець і Андрій Мельник відповідають устами Черника: «Не Львів рішить, а Київ. Шлях до вільного Львова лежить через вільний Київ». І з цього шляху принциповости в питанні соборности України полк. Андрій Мельник ніколи не сходив, залишаючись зразком державника й соборника. Бож там, на Східніх Українських Землях, він провів найкращу частину свого життя і там остаточно оформилась його ідейно-політична тугість.

полк. Андрій Мельник і Богдан Зелений
1925 р. у Львові в Бригідках

Щоб в грізний для України час оминути переворотів, Командири Січових Стрільців вживають всіх заходів, щоб відтягнути гетьмана від згубної співпраці з московськими елементами. Суверенність Української Держави, нехай і під владою гетьмана, який до неї прийшов незаконно, для них була понад все. Але коли гетьман проголосив федерацію з Росією, майбутні Вожді нації не завагалися стати на чолі грізної вогненної потопи всенародного повстання.

полк. Андрій Мельник в Олдгамі, Англія, 1954 р.

15. грудня 1918 р. на Софійській Площі у Києві прошуміли українські державні прапори. Директорія Української Народньої Республіки, оцінюючи високо заслуги полк. Євгена Коновальця і полк. Андрія Мельника, іменує їх Отаманами Військ УНР. 16. січня 1919. р., коли на Державній Раді в Києві обговорювано справу створення сильної влади, яка б могла опанувати хаос, то на носіїв цієї влади пропоновано тріюмвірат — Симон Петлюра, Євген Коновалець, Андрій Мельник. Це свідчить про ті високі впливи й популярність, якими вже тоді користувався полк. Андрій Мельник. В січні того року він стає начальником Штабу Армії УНР і на цьому пості перебуває до липня.

В грудні 1919 р. всевладний тиф не поминув і полк. Андрія Мельника. На лікування відправлено його до Рівного, потім переїздить до Луцька. Звідси виїздить закордон в характері контролера Військових Місій УНР і на цьому пості перебуває до 1921 року.

Закінчилась українська визвольна війна і приходить час понурого миру. Але не для Полковника і Друзів. Андрій Мельник перший між тими, що постановили не складати зброї, не капітулювати перед ворогом, а боротись, хай і в змінених умовинах, в підпіллю, до переможного кінця. Він з тією спокійною впевненістю, з якою стояв в стрілецьких окопах чи в Штабі Армії, пірнув у підпільну роботу і боротьбу. Скінчивши в 1922 р. студії лісництва з дипломом інженера, негайно повертається на Рідні Землі і вже по кількох тижнях попадає на три місяці до лядської в'язниці. Те, що не признається до нічого, дає звільнення, щоб чекати на дальші арешти.

По виїзді з кінцем 1922 р. полк. Є. Коновальця за кордон, Андрій Мельник стає першим Крайовим Командантом Української Військової Організації. Але Полковник увесь час на очах польської полі-

ції. Весною 1924 р. поляки знову його арештують та саджають в процесі Бесарабівців на 5 років важкої тюрми. В тюрмі Андрій Мельник проходить найважчі тортури польської поліції, його жорстоко катують та ламають ребра. Але і в тюрмі він є найбільшим авторитетом як борець за людські права і національну гідність українського політичного в'язня.

По виході в 1928 р. з тюрми з підірваним здоров-ям, він 1929. до 1938 року полк. Андрій Мельник працює на становищі інспектора лісів греко-католицької Митрополії і рівночасно далі бере участь в революційній роботі. Він сповняє функцію Голови Сенату УВО, а по створенню ОУН виконує різні доручення полк. Євгена Коновальця як підпільно-революційного, так і суспільно-громадського характеру. Українські військовики маніфестують свою пошану до Полковника- вибираючи його Головою комбатантської організації «Молода Громада». На чолі цієї організації Полковник стоїть кілька років. Він теж очолює організацію української католицької молоді «Орли».

В 1937 р. полк. Андрій Мельник таємно зустрічається в Татрах зі сл. п. Вождем Авгеном Коновальцем. Полк. Євген Коновалець, що вмів глибоко оцінювати вартість людей, бачив,, що в разі трагічного випадку полк. Андрій Мельник має найбільше даних взяти в свої руки керму ОУН.

Напередодні другої світової війни, 12. жовтня 1938 р., полк. Андрій Мельник, згідно з завіщанням сл. п. Євгена Коновальця, обняв це високе становище, починаючи нову сторінку змагань. Під його кермою українські революційні сили входять в період другої світової війни.

Писати про діяльність полк. Андрія Мельника на становищі Голови ПУН, це значить писати хроніку визвольно-революційного руху останніх 17-ох років, писати хроніку всієї української історії цього періоду. Бож йому, як найвищому керманичеві Української Національної Революції, довелося керувати всією українською визвольно-революційною боротьбою і провадити визвольну політику серед вийнятково важких внутрішньо-українських відносин і в не менш важких зовнішніх обставинах другої світової війни. Але саме в цих обставинах Вождь виявив далекозорість політика і розум державного мужа, стратега, провідника.

Державне будівництво Карпатської України було генеральною пробою ОУН до назріваючих подій. Вже тут показалося, що вона своїми впливами охопила всі національно здорові українські сили та вміє спрямувати їх до одного річища визвольно-революційного руху. Героїчна оборона Карпатської України показала, що ОУН уважає шлях революційної боротьби в оперті на власні сили народу за єдиноправильний.

З вибухом німецько-польської війни полк. Андрій Мельник підкреслює, що «українські визвольні змагання є власнопідметні і на їхню мету і засади не може мати жадного впливу ніякий зовнішній чинник». І це стає напрямною лінією дії ОУН на час другої світової війни. Очолений Андрієм Мельником Провід Українських Націоналістів не сходив з неї ніколи, він дотримується її й тепер. Всі спроби німців звести полк. Андрія Мельника зі шляху цієї принциповости не дали жадних наслідків. І тут не допомогло їм ні інспірування розколу в ОУН в 1940 р., ані арешт Голови й членів ПУН.

Коли в 1939 р. німці пропонували Полковникові підняти на Західніх Українських Землях повстання проти Польщі, Полковник відповів закликом до націоналістичних кадрів, що «наказ до виступу прийде тоді, коли для цього буде найвідповідніша хвилина» під кутом української державно-визвольної рації. Коли в червні 1941 р. німці запропонували творити леґіон з кількасот людей для своїх пропаґандивних цілей у війні з большевиками Полковник відповів: ми хочемо Армії з українським командуванням, підпорядкованої українському державному проводові. Коли в 1944 р. конаюча Німеччина хотіла використати українську карту і звернулась до Полковника, він відповів — так, але як рівні з рівними. І даремно всі Вольфи тупали ногами й кричали про свою силу — полк. А. Мельник відповів їм своїм рішучим — ні.

В роки другої світової війни ОУН на всіх просторах нашої розлогої Батьківщини у всій ширині розгорнула революційно-визвольну роботу, закріплюючи ідеї українського націоналізму на його вихідній базі — Наддніпрянщині. Тут ОУН поповнює сили кращими елементами Наддніпрянщини, включаючи їх у визвольну боротьбу. У відповідь на німецьку колоніяльно-грабіжницьку політику в Україні, ОУН оголошує їм непримириму боротьбу на всіх українських теренах і всіми можливими засобами, включно з активною повстанською боротьбою, Бандерівці й сьогодні вперто промовчують непримириму поставу ОУН до німців та її вклад у боротьбу з ними, реклямуючи себе єдиними, що поставили німцям спротив. Тим часом, коли бандерівці, коли бандерівці, були приголомшеними несподіваним арештом львівського «правління», не знали на яку стати. ОУН уже в листопаді 1941 р. понесла криваві жертви в зв'язку з підбазарською маніфестацією. Далі приходять арешти й розстріли провідних членів ОУН в Києві в грудні 1941 і в лютому 1942 роках та терор по всіх містах України, спрямований проти ОУН, як єдиної реальної й суверенної української сили.

Та найважніше те, що ОУН на всіх українських землях розгорнула в першу чергу боротьбу за новий тип українця-державника, за якнайбільше закріплення самої ідеї національно-державного визволення, революціонізуючи маси для майбутньої вирішальної боротьби. Київ, що став центром підпільно-революційної діяльности ОУН, став і символом найбільшого революційного напруження.

Відстоявши позиції непримиримої боротьби проти німців, полк. Андрій Мельник дає наказ націоналістичним кадрам готуватись до затяжної боротьби в умовинах совєтської дійсности. Підготова до цієї боротьби і остаточної розправи й стала основним завданнням дальшої політики ОУН.

В першім ряді: Д. Смерека, Віра Смерека і полк. Андрій Мельник, 1954 р.
Лондон, ботанічний город

Впарі з визвольно-революційною боротьбою на всіх українських землях, полк. Андрій Мельник веде широкозакроєну діяльність в площині міжнародньо-політичній, змагаючи до скріплення українських позицій по обох боках фронту. Коли в 1940 р. до Европи приїхав заступник американського міністра закордонних справ, Семнер Велес, ПУН передав йому меморіял, в якому підкреслено, що українська визвольна політика керується лише інтересами української державної суверенности, яка є передумовою впорядкування европейських відносин та, що ОУН однаково непримиримо ставиться до кожного, хто йде поневолювати Україну. Подібний меморіял підписаний полк. Андрієм Мельником враз з іншими українськими діячами передано в 1941 р. Гітлерові. Доволі інтенсивну діяльність розгорнула ОУН на скандинавському секторі.

1. травня 1945 р., телеграмою до президента Об'єднаних Націй, Стетініюса, полк. Андрій Мельник починає новий етап діяльности на відтинку міжнародньої політики та всієї повоєнної діяльности ОУН.

Маючи глибоке почуття відповідальности за розвиток визвольної боротьби, полк. Андрій Мельник бачить погубність двоподілу Націоналістичного Руху. Тому, як в часі війни, так і після неї постійно робить заходи для її привернення, виявляючи готовість піти на далекойдучі уступки тим, що в 1940 р. від ОУН відійшли. І якщо до сьогодні намагання Полковника в цьому напрямку не дали успіху, то в цьому вина по боці 2-ої сторони, яка групові амбіції й далі ставить понад добро єдности Націоналістичного Руху, а тим самим і єдности возвольно-революційного фронту.

Та поруч єдности Націоналістичного Руху, визвольна боротьба й політика вимагають єдности всіх українських самостійницьких сил, скоординованих в одному центрі. Тому вже по виході з німецькогог кацету, полк. Андрій Мельник приступає до наполегливих заходів для створення такого центру. Створення Координаційного Українського Комітету в 1946 р. й Української Національної Ради в 1948 р. та кількаразові наради всіх українських політичних середовищ, це успіхи координаційних заходів ПУН і його Голови полк. Андрія Мельника.

Великий є баланс праці Українського Націоналістичного Руху і великий вклад в нього його найвищого Керманича, полк. Андрія Мельника. Та ще більші перед ними завдання на майбутнє. Як 17 років тому, так і сьогодні ПУН перебуває в руках полк. Андрія Мельника, досвідченого революціонера, далекозорого політика і вмілого стратега. Збагачений досвідом і великим моральним капіталом, освячений кров'ю Вождя-Основоположника сл. п. Євгена Коновальця й тисяч революціонерів та очолений Вождем Наступником полк. Андрієм Мельником, Український Націоналістичний Рух продовжує боротьбу за відродження Самостійної Соборної Української Держави, за славу і велич Української Нації.

Українські націоналістичні кадри свідомі того, що важка боротьба за визволення України вимагає від них жертв та самопосвяти і вони чекають на наказ свого Вождя, щоб «розгорнути гордий наш прапор, занести його до Золотоверхого й поставити на бані Святої Софії!».

«Полковник Мельник — це найкраща людина, якого українці можуть мати за вождя. Працьовитий, побожний і шанований усіма — він мало говорить, зате робить. Він добре розважає консеквенції якоїнебудь акції, але рішившись раз, переводить цю акцію рішуче. Поляки чотири роки пробували зламати його тортурами, але його мужність не заломилася. Він ніколи не заводить довір'я...»

Так оцінював сучасного Вождя Українських Націоналістів перед українськими емігрантами в Америці тодішній Єпископ, а теперішній Архиєпископ, Кир Іван Бучко в 1940 році.

НИКИФОР ГІРНЯК

В 65-ліття полк. А. Мельника

(Слово на святочних сходинах Ню Йоркського Відділу ОДВУ)

Якщо майбутній історик Визвольного Змагу нашого народу до Волі шукатиме між його видатними діячами зразку Лицаря Волі України — того, хто найдовше стояв на бойовому фронті, ні на хвилину не випускаючи з рук зброї, ніколи не входив у ніякі компроміси з ворогами Рідного Краю, а промовляв до них тільки твердою мовою заліза — то він мусітиме спинитися на постаті нашого Ювілята, полковника СС-ів, Андрія Мельника.

Правда — наш Визвольний Змаг видвигнув цілий ряд героїв України. Згадати б тільки Головного Отамана Військ УНР, С. В. Петлюру, полковника СС-ів, Є. Коновальця, сотника УГА Ю. Головінського, сотника УГА Омеляна Сеника-Грибівського, полковника Військ УНР Миколу Сціборського, полковника СС-ів Р. Сушка. Але зла доля надто скоро вирвала їх із рядів активних борців залишаючи полк. А. Мельника єдиним, останнім із старої Гвардії Товаришів Зброї — по нинішній день при житті.

До того ж майже всіх названих вище горів висуває щойно 1917 рік, коли по упадку царату в Московії Україна вступила в добу національної революції, а полк. Андрій Мельник (як і полк. Р. Сушко) на кілька років перед тим, під прапором Українських Січових Стрільців, відновляє збройну боротьбу України проти московського тирана двохсотлітньої неволі.

Таким чином наш достойний Ювілят сьогодні вже понад 4 десятки років стоїть на бойовому фронті України й своїм високим приміром непохитности, характерности та твердої віри в остаточну перемогу нашої Святої Справи вже друге покоління веде важким бойовим шляхом Волі Рідного Народу.

Літом 1914 р. на перший поклик України голоситься молодий абсольвент лісової академії, Андрій Мельник, рядовиком у Легіон УСС-ів, необізнаним ще з воєнним мистецтвом. Дуже скоро він стає членом стрілецької еліти, яка бойовою поставою і солідним виконуванням вояцьких обов'язків осягає старшинські степені й відзначення, а своєю ідеологічною настановою стається одним з виразників стрілецької політичної думки, співтворцем стрілецької ідеології. Під впливом тієї еліти Стрілецтво — не зважаючи на те, що воно організаційно зв'язане з чужою армією — вдивлене очима душі у визвольну Батьківщину і її вільну Самостійну Соборну Державу, переносить усі удари й упокорення, яких прийшлося УСС-ам зазнавати від національних ворогів у булавах австрійської армії. Воно зі співом на устах іде в бій за Україну, а з ним вся українська природа радіє у цій весільній хвилині:

За Рідний Край, за нарід свій,
За Волю України
Ми йдем у бій крізь згарища руїни...
Ми йдем у бій,
Радіють гори й степи,
Бо нас у бій благословить
Великий Дух Мазепи.

Отакий гордий спів несеться з грудей юних УСС-ів, коли вони із заквітчаними мазепинками вирушали на поле бою, у почутті високої Мети, що була для них провідною зорею.

Під впливом своїх ідейних провідників Стрілецтво від самих початків існування Легіону виявляло високий бойовий дух. Історик УСС-ів, Осип Думін, при описах воєнних дій стрільців часто згадує ім'я нашого Ювілята, як одного з найкращих старшин.

Зимою 1914-15, підчас т. зв. позиційної війни, полк УСС-ів виконував службу «очей фронту»: стрільці просувалися невеликими стежами в передпілля ворога, або й, обминаючи його застави, діставалися в його запілля, слідкували за його порухами й звітували вищій команді. Про цю акцію каже Думін;

«Стрілецькі стежі йшли, доказуючи чудес. Ніякі інші, навіть т. зв. старшинські стежі, не могли рівнятися зі стрілецькими, не осягали того, що УСС своєю відвагою, бистрою орієнтацією в поземеллі та меткістю. Відомості, що їх приносили стрілецькі стежі про ворожий фронт і його найближче запілля, викликувало в командах захоплення. Не диво, що стрілецька слава росла серед своїх і серед ворогів. Коли сотня Вітовського перейшла до групи полк. Гійома, він привітав її словами, «Ваша слава випередила вас, я радий, що ви у мене».

«Завдяки їм корпус Гофмана оминув неодну несподіванку й неодин раз, завдяки УСС-ам, ворог мусів відскочити від становищ корпусу з розваленою головою».

А в закінченні каже Думін: «Найбільш уславилися як провідники стеж: Михайло Мінчак, Іван Балюк, Гриць Трух, Андрій Мельник та ще інші.

В березні 1915. року Андрій Мельник був уже четарем і зі своєю сотнею брав визначну участь у маківських боях Легіону. І знов згадує Думін його ім'я між тими старшинами, які вибивалися своєю хоробрістю в тих історичних боях УСС-ів.

По прориві ген. Мекензена під Горлицями армії осередніх держав відкривають велику офензиву проти москалів. Тоді УСС сходять з верхів Карпат на доли та женучи царські полки перед собою

в тяжких боях переходять через Болехів, Викторів, Галич, Завалів аж до подільських ланів і доходять до ріки Стрипи. Тут, у районі Семиковець, стрільцям прийшлося звести найбільший, останній бій з ворогом у листопаді та закінчити свою воєнну епопею 1915. року. На малому секторі стрілецького фронту —на просторі 3 км. зосередив ворог 140 гармат і переважаючу кількість своїх сил. Три дні й три ночі безперервно тягнувся бій і закінчився перемогою УСС-ів.
ле літо, по кінець вересня того ж року. УСС-ів

Про цей бій нотує Думін:

«З хвилиною, коли російський пролім стався поважною загрозою, II курінь УСС одержав наказ до протидій. Сотню Мельника, що стояла спершу відокремлено на лівому крилі куреня, пересунули у зв'язку з цим трохи на південь і звідси кинули на покритий уже російськими закопами горбок...

«Заки сотні Будзиновського й Левицького виконали ускладнений командою бригади маневр, сотня Мельника перейшла Студинку, піднялася на укріплений уже ворогом горб і, стершись з москалями на багнети, відкинула їх у напрямі південного виходу Семиківців. Стрільці не пощадили ворога, але й не пощадили себе в цій критичній роботі, кидаючись у саму ворожу гущу. І не диво, Командант сотні скрізь давав сам примір очайдушного геройства. Його високу постать можна було бачити все попереду, або там, де була найбільша небезпека, де смерть найбільше збирала жниво. Його рівна, спокійна команда, навіть серед пекельного грюку і тріскітні, електризувала стрільців.

«Зполудня сотня Мельника здобула московські лучні рови, що вели до Стрипи, а далі підсунулася, держачи напрям на північний-схід, аж до властивого оборонного ворожого ядра під Семиківцями. Ввечір піддався їй тут цілий ворожий курінь». Бойовий подвиг УСС-ів під Семиківцями не удостоївся признання австрійської команди, але у німецькому звідомленні з фронту до команди Південної армії згадано Леґіон УСС-ів такими словами: «З нами йшли в бій українські добровольці. Це, мабуть, найкращий відділ із усієї австрійської армії».

Після семиковецьких боїв прийшов час довшого застою. Оба фронти окопалися на зиму обабіч Стрипи. Щойно влітку 1916 року московська армія дає центральним державам реванж за офензиву Макензена великою протиофензивою ген. Брусілова .Бойові дії зачалися в червні й тривали ціле літо, по кінець вересня того ж року. Полк УСС-ів зводить того літа два найтяжчі за цілий час свого існування бої на горі Лисоні на початку вересня й під Потуторами при кінці того ж місяця. Зброя Січового Війська вкривається новою славою але воно платить за неї найбільшою жертвою в людях — 1300 стрільців і більшістю своїх бойових старшин.

Ось один фраґмент лисонського бою, як його подає Думін:

«На самій Лисоні австрійська бойова лінія гнала вже останками сил. Пошарпана, понівечена нічними боями, вона ледве держалася й під трохи сильнішим московським ударом була б пішла в розтіч.

«Враз піднімається до наступу Мельникова сотня. Її чети прямують на південну частину ліска, де рішається доля Лисоні, де ворожий кулак найсильніший, найзавзятіше б'є по австрійській бойовій лінії. Порухи сотні Мельника було видно з Посухова й стрільці, що залишились там за ними стежили. Один з літописців Стрілецтва, що був свідком цього наступу сотні «Мельниківців», змальовує таку картину; «Схилом гори підсувалася одна сотня. Бистрозорі розпізнали, що це сотня Мельника. Над нею з'являлися без ліку білі, круглі баранці шрапнелів. Сотня наступала в скорому темпі. Що хвилини зривалась якась її частина й підбігала. На місці вбиті й ранені. Нарешті сотня залягла на хребті. Тут знов, як оси, обсіли її шрапнелі. Клекіт скорострілів долітав часом до нас. А сотня, не дбаючи про важкі втрати, підсувалася усе ближче до ліса».

«Під градом шрапнелевих куль» — каже другий літописець — «клалися стрільці сотні Мельника, як скошені квіти, хто не впав, ішов далі витривало».

«В самому лісі, здовж бойової лінії ворог метушився незвичайно й таки добре притиснув стрільців, Особливо в тяжке становище поставили московські протидії ґрупу Мельника. Вона пробилася до запасних ровів. Але зараз таки виявилося, що ліве крило Мельника теж загрожене. Тоді сотник Мельник, залишивши оборону становищ недобитками чужих відділів, між ними й сотні Сушка, сам зі своєю сотнею кинувся у бік, на північ. Але тут стрільці стрінули такий завзятий опір, що треба було йти на багнети. Із узбіччя гори взяли сотню Мельника під обстріл ще й московські скорострілі, хоч вони не багато шкодили, бо стріляли під гору. Зате наступ сотні розбився об мур штиків, захованих у гущавині ліса. Серед кривавої метушні змагань на багнети попав у ворожий полон командант сотні й багато стрільців».

Так на початку вересня 1916 р. доля вирвала хороброго старшину з рядів УСС-ів, щоби пізніше віддати його на службу визволеній Україні в добі формування самостійної Української Держави. В полоні московського царя Андрій Мельник використовує час на теоретичні студії воєнного мистецтва, що його практичну заправу він набув у дволітніх бойових змаганнях в Легіоні УСС-ів. Тут зводить його доля з таким же полоненим старшиною австрійської армії Євгеном Коновальцем і в січні 1918 року оба прибувають у Київ та зразу ж стають на військову службу Україні. Саме в тому ачсі організувався там Галицько-Буковинський курінь Січових Стрільців. Мельник і Коновалець разом з другими старшинами УСС-ів, які найшлися теж у Києві, дають новій формації

Його найближчими співробітниками, Його правою рукою, Він не тратить рівноваги духа і до неї закликає все членство ОУН:

«Серце рветься з болю» — мовить Вожд — «у кожного з нас на вид трагедії народу».

«В цю хвилину закликаю вас до рівноваги духа. НАС ЖДЕ ЩЕ ТЯЖКИЙ ЗМАГ. Як досі, так і на майбутнє перемагатимемо лише нашою Великою Ідеєю, глибокою мораллю, гідною поставою, відданістю справі та вірою в перемогу.

«В часі, коли Батьківщина вимагає від нас творчого чину, праці та жертвенного самозаперечення, ми не сміємо зводити революцію на шлях безвідповідальности й самовинищування.

«Не вб'є ворог Ідеї, вбиваючи її носіїв!

«Жертва крови за правду родить нові когорти борців що в своїй вірі й завзятті доведуть ідею до перемоги.

«Будьте вірні Україні і Націоналістичній Ідеї, стійте твердо на своїх стійках і давайте рішучу відсіч усім спробам ворога, звідки вони не походили б. Це замогильний наказ Вождів Симона Петлюри й Євгена Коновальця, це зов упавших членів Проводу УН Омеляна Сеника-Грибівського і Миколи Сціборського».

Під умілим твердим проводом нашого Ювілята ОУН щасливо перетривала критичний у її нутрі стан, очистилася в собі й дальше прямує нестримно до своєї високої Мети. В тому місці не від речі буде пригадати діяльність ОУН і Голови її Проводу за останніх півтора десятка років:

Безпосередно перед другою світовою війною вона була вирішним чинником у розбудові й обороні Карпатської України в рр. 1938-39.

В часі походу Німеччини на Польщу Голова Проводу УН, полковник Мельник відмовився від співпраці з Німцями з тієї причини, що уряд Німеччини не зайняв виразного становища в справі України.

Але ОУН під проводом полк. Мельника була консолідуючим чинником українського громадянства в Ґенеральній Ґуберніі та організатором Українського Центрального Комітету в Кракові, започаткованим на нараді в Коросні дня 3. жовтня, в якій взяли участь представники всіх наших політичних і громадських організацій.

В березні 19р1. р. полк. Мельник пропонував утворити Всеукраїнський Визвольний Центр, але ізза опору бендерівців почин нашого Ювілята не мав успіху.

В березні 1941 р. полк. Мельник пропонував увив свої заходи для створення Української Верховної Ради для ведення визвольної акції проти обох окупантів України. Вислідом цього було створення Всеукраїнської Національної Ради в квітні 1944. р.

Підчас окупації України німцями полковник раз у-раз протестував перед урядом Гітлера проти йомої Німеччини. За ці виступи полковник діждався гастрофальними наслідками цієї політики для сафого політики в Україні та остерігав його перед карешту й побуту в концентраційному таборі в Саксенгавзені від січня до жовтня 1944 р.

В жовтні того ж року, по виході на волю, на пропозицію Президента УНР А. Лівицького, Павла Скоропадського й Ст. Бандери, полковник очолив переговори з німцями в справі включення України в активну боротьбу Німеччини проти Совєтів, одначе, коли німці не прийняли вимог полковника, як передумов, він у грудні 1944 р. уступив зі свойого становища й виїхав з Берліна.

Після вступу американців у Бад Кіссінґен полковник уже 2. травня 1945 р. вислав телеграму до ОН, але протестував проти цього, щоби її заступав ставленник Москви.

В серпні 1945 р. в порозумінні з Президентом А. Лівицьким скликує полковник нараду діючих тоді українських політичних чинників, започатковуючи цим консолідацію, що покінчилася створенням Української Національної Ради та реорганізацією Державного Центру УНР на еміґрації.

Наш Ювілят е спочиває у намаганні привернути єдність Українського Націоналістичного уху, хоча досі всі Його почини розбивалися об мур контрагентів.

Одночасно з намаганнями Провідника УН на еміґрації створити єдиний фронт боротьби України за Її Волю, на Рідних Землях членство ОУН зводить кривавий змаг з займанцем.

Якою ж повинна бути постава нашої еміґрації до змагу наших братів на Рідних Землях?

Найперше нам слід усвідомити собі, що змаг між Україною і Москвою — це не тільки боротьба за визволення України, але за зміну всього стану на Сході Европи, за знищення Москви, як центру світового імперіялізму. Втрачаючи Україну, Москва втрачає все, що століттями здобувала й будувала. Тому цей змаг іде не на життя, а на смерть. Наш нарід не може ні на хвилину манити себе ілюзіями про компроміс з ворогом, чи співжиття з ним.

В аспекті такого стану наша еміґрація мусить усіми засобами пособляти ростові наших національних сил, а тому й протиставитися й відкидати розбивання цих сил, засуджувати всякі спори за дрібні особисті амбіції, чи намагання старшувати.

Якраз це і є найважнішим обов'язком нашої еміґрації. ОУН це та наша національна сила, яка вже понад три десятки літ змагається з усіми ворогами України. Вона й буде в майбутньому вирішувати, як і куди спрямовувати наші удари по ворогах. Ця організація заслуговує на повне довіря нашого громадянства, бо її очолює старий, випробуваний Лицар Волі України, наш Дорогий Ювілят, полковник Андрій Мельник.

То ж вшановуючи сьогодня 65-ліття Його народин, ми просимо Всевишньогго, щоби благословив Його на довгі роки здоровлям і повнотою сил. Щоби дозволив Йому з українськими збройними силами як переможцеві вступити в мури Золотоверхого Києва.

Четвертий ВЗУН

(очима й пером учасника)

За нами важна подія в житті нашого Руху: Українські Націоналісти відбули свій ветвертий Великий Збір.

Як це вже стверджено в Звернені Голови Проводу Українських Націоналістів до Націоналістичного Активу в Україні; Збір проходив в дружній атмосфері єдиної Сім'ї.

Про висліди IV-го ВЗУН-у членство ОУН довідалося з праць Великого Збору: з його Резолюцій, Постанов і Ухвал, як теж із Деклярації Проводу Українських Націоналістів, Звернення Голови ПУН до Націоналістичного Активу в Україні й Апелю Президії Великого Збору, за підписом його Президента, до Вільного Світу.

Деякі з тих вислідів були вже, деякі ще будуть оприлюднені: в пресі, чи в призначених тільки для членства ОУН, Збірниках Матеріялів IV-го ВЗУН.

З надрукованого вже Звернення Голови ПУН, не тільки членство, а й широкий український загал, довідалися про те, що на Великому Зборі «точилася глибока дискусія про завдання Українського Націоналістичного Руху й Організації Українських Націоналістів в Україні й на чужині, про міжнароднє становище та його вплив на Українську Визвольну Справу та про багато — багато інших справ».

А тих справ було стільки, що виринуло питання, чи не дати б нашим кадрам, ще заки стануть доступні Збірники Матеріялів IV-го ВЗУН, бодай приблизний образ того, що й як на Великому Зборі відбувалось.

З тих якраз міркувань їх першим вислідом є й оця спроба подати приблизний образ IV-го Великого Збору Українських Націоналістів.

Сподіємось, що буде вона допомічним засобом для тих Друзів-Учасників Великого Збору, що мусітимуть здавати звідомлення перед своїми побратимами на Теренових Конференціях. Та чимось більшим як допомічним засобом будуть ці рядки для всіх розсіяних по найдальших закутинах світу членів ОУН, які не змогли взяти участи у IV-тому ВЗУН-і.

Автор цих рядків свідомий того, що завдання яке він собі ставить нелегке, бо якже ж трудно змістити, хай і в найобширнішому описі історію восьми днів, на протязі яких рішалися засадничі й похідні, суто-організаційні й загально-національні проблеми, що назбирались за останніх вісім років, від III-го Великого Збору Українських Націоналістів. Звідси й прохання автора цих рядків до Учасників Збору: на цій канві, особистими споминами, додати цим рядкам того колльориту й живучости, яких не в силі уявити собі всі ті, що на IV-тому ВЗУН-і не були.

***

Четвертий Великий Збір Українських Націоналістів почався Богослуженням і Молитвою Українського Націоналіста, що їх відправили чи проводили Духовники обох національних Українських Церков.

З Богослужения хочемо відмітити Читання Святого Письма. Духовник, навіть коли б таке й було в його намірі, не міг вибрати кращого місця, як Притча про втихомирення бурі на Ґенезаретському Озері.

А слова Ісусові, що втихомирив вітри і стишив бурю, насовувались нераз і не двічі в часі тривання Збору:

... «не бійтеся, а в і р у й т е, яко же я з Вами?»

Також із Молитви Українського Націоналіста хочемо зацитувати знаменні слова:

«.. зі своєю молитвою до Тебе приходжу і Тебе благаю;
опромінь силою Твоєю і благодаттю Націю Українську!
Мені ж, Боже Всемогучий, пошли твердість волі, розуму й руки, щоб був я своїй нації вірним слугою!»

В такому після-молитовному настрою, коли серця прибувших на Великий Збір переповнювалися радістю з Великої Зустрічі, відкрив її своїм словом наш Найвищий Зверхник — Голова Проводу Українських Націоналістів — Полковник Андрій Мельник.

Було це слово, що залишило глибокі сліди в серцях і умах усіх 44 учасників з европейського й заокеанських континентів.

Вітав він три ґенерації Воюючої України й своїх побратимів з Визвольної Війни, з Акції УВО й Дій ОУН, а серед останніх особливо наймолодших.

Кликав він усіх до дальших змагань...

Змагань, які ми розуміли, як довершення того, за що Його Покоління перше підняло «червону калину»...

На цьому місці хочемо зацитувати кілька наймаркантніших місць зо Слова Голови ПУН до ВЗУН-у, місць, що були наче дороговказом для його Учасників:

«... Руководячись добром дорогої нам усім Справи, нашого Руху, нашої ОУН, обов'язком моїм, як того, який впродовж 17 років докладав усіх старань заступити незамінимого Покійного Вождя, винести на цьому форумі справу керми Українським Націоналістичним Рухом.

Життя людське має границі, має границі справність і здібність у веденні відповідальних завдань не особистого, а загального національного характеру...

... треба рахуватись з законом природи... і що

прийти мусить час, коли необхідно керму Українським Націоналістичним Рухом передати в досвідні, сильніші, молодші руки.

За Вами слово і в тій справі!

Буде основним завданням цього Великого Збору Українських Націоналістів розглянути якнайстаранніше пройдений етап і холоднокровно та безпристрасно витягнути висновки з довершеної нами праці. Належно оцінивши минуле, буде належати до нас обміркувати тут нові шляхи, щоби прямуючи ними оминути тисячні небезпеки й загрози, щоби серед бурхливих визвольних змагань довести наш корабель по здобутій перемозі у спокійну пристань розбудови Української Держави.

Вітаю з радісним серцем всіх Вас, Подруги й бачучи заступлену на ньому не одну ґенерацію: Друзі, на цьому Великому Зборі. Радіє моє серце, бачу ветеранів визвольної війни, бачу не одного з твердої школи УВО, бачу стару ґвардію ОУН бачу й радію доростом її, так сильно заступленим на цьому Великому Зборі...

Вдячний Божому Провидінню, що суджено мені бути учасником трьох Великих Зборів. Рахую собі великим щастям і великою честю оцим открити Четвертий Великий Збір Українських Націоналістів.

Хай цей Великий Збір, своїми постановами внесе ясність в неодну ділянку нашого діяння, хай сціпить наші ряди в нерозривний моноліт, хай намітить шляхи до найкращого здійснювання наших завдань, хай помітно зблизить нас до нашої заповітної мети!...»

Закінчуючи своє святочне слово на вікриття Голова ПУН дякує Комісії для Підготови IV-го ВЗУН, прохаючи її Голову бути помічним Президії і Комісіям Великого Збору.

***

Вслід за тим Великий Збір обрав Президію: Керівника і двох його Заступників. Для реєстрування перебігу Збору вибрано двох секретарів. В складі Президії були заступлені всі землі соборної України, відповідно до традицій ОУН, що з усіх українських політичних формацій має найширший соборницький характер.

Першим питанням, яке, після Слова Голови ПУН, насторожило Учасників до пильної уваги, була справа денного порядку з точкою «вибір Голови ПУН...».

Повторюю: ця точка насторожувала, бо декому видавалася вона ще й противорічною Постанові III-го ВЗУН-у, який своєю надзвичайною ухвалою вибрав Полковника Андрія Мельника доживотнім Головою Проводу Українських Націоналістів і Керманичем Українського Націоналістичного Руху.

Хоч полковник Андрій Мельник не піддав у сумнів попередньої надзвичайної ухвали, всеж таки він, у відчутті й визнанні суверенних прав Великого Збору склав свій пост до диспозиції Четвертого Збору Українських Націоналістів, залишаючи в тій справі слово за його учасниками, цебто за самим Великим Збором. І хоч ця точка предвиджувалась аж на восьмий день нарад — непідроблена постава Учасників вже першого дня була показчиком, й не залишала в нікого сумнівів, як це питання формальної природи буде вирішене.

Згідно з денним порядком вибрано цілу низку Комісій, що їх завданням стало приготувати для схвалення висліди восьмидневних нарад.

На IV-ий Великий Збір наспіло чимало писаних, або усно переданих, привітів від осіб, які з незалежних від них причин не могли ставитись на апель свого Найвищого Зверхника, як також і привіти від Сестринних Організацій.

Зацитуємо лише деякі з них;

Голова ОДВУ пише: «... я маю честь від себе особисто, як і від Організації Державного Відродження України в Злучених Державах Америки щиро привітати Великий Збір УН і рівночасно побажати Вашим нарадам світлого успіху.

В сучасній метушні і розпорошености, українського як і світового суспільства, наш Рух має стати оздоровлюючим чинником з творчими ідеями покликання та дороговказом майбутнього призначення.

Я з Вами в органічнім поєднанні спільних почувань, ідей та завдань, в глибокій вірі їх здійснення в прийдешности...»

Українська націоналістка з Канади пише:

«... Організація Українок Канади не спічне аж доки Український Нарід не осягне своєї великої Мети й не засяде в колі вільних державних народів...»

Американець українського походження (з Н. Й.) пише:

«... щоб Господь Бог вам допоміг холодно й розумно вести ваші наради... щоб ви могли постаратися з'єднати весь український загал до одної думки...»

Працьовитий побратим пише:

«... закінчивши свої студії я тепер могтиму приділити більше своїх сил і знань для здійснювання постанов Збору і Проводу...»

Побратими з Бразилії пишуть:

«... Ми — з подивом слідкуємо за Вашими змаганнями — і є та завжди будемо готові допомагати Вам всіми нашими силами, без огляду на хуртовини й негоди, що доля могла б нам усім послати...»

Виступали з привітами також і члени делегацій поодиноких теренів?

Забракло тільки Одного; Крайового Провідника, під якого адресою Голова ПУН у свойому Слові сказав: «висловлюю гаряче побажання всіх нас, щоб щастя сприяло йому — продертись крізь ворожі застави і нам дано стиснути його руку...»

Чи нам усім Його бачити?

Скорше, що ні!

Ставало очевидним: хотіння повинно поступитись перед розумом і розвагою, навіть коли б холодна буква Устрою вимагала інакше!

***

Зо звіту Головного Контрольного, який крім аналізи господарки ПУН й ОУН дав ще перегляд стану, в якому знаходиться наш Рух на поодиноких теренах та зо звітів Членів ПУН і звітних доповідей Референтів ПУН — виринув образ багатогранної діяльности ОУН. Коли ж ще й представники поодиноких теренів доповнили звіти своїми звідомленнями — огляд цілої діяльности ОУН випав задовільно.

Хоч з другого боку брак звітів від кількох членів ПУН, що відійшли не тільки від праці на своїх постах, але і віддалились від ОУН був справою болючою, яка знайшла свою розв'язку в Ухвалах Четвертого ВЗУН-у, згідно з новим Устроєм ОУН.

На одну з важніших частин Великого Збору склалися доповіді й реферати з ділянки Організаційної, Краєвої, Військової, як теж з Внутрішної Політики, Координації діяльности Сестренних Організацій, Постановки праці серед молоді, фінансової бази ОУН, «На ідеологічному фронті» та «Найважніші проблеми Українського Націоналізму».

В доповіді з Краєвої Ділянки референт, покликаючись на традицію УВО й ОУН, закликав щоб «уся увага була звернена на революційно-боєву акцію в Україні і на боротьбу з окупантом. Все інше, тобто діяльність політична так внутрішня, як і зовнішня, суспільно-громадська і наукова, на всіх теренах так в Україні, як і на еміграції, вважалися, хоч і як дуже важливими, то все ж таки лише допомічними засобами, які мали б служити основному завданню і засобам, а саме: боротьбі з окупантом в Україні і визвольним змаганням, щоб відтак у суверенній державі, при її побудові і збереженні ,стати основним завданням...» та... «маючи відомості про стан в Україні та про стан в підпіллі й їх пляни на місцях, риходиться ствердити, що вони в нічому не різняться від наших концепцій і плянів... а тим самим не мусимо вносити ані доповнень, ані коректив в нашу концепцію... відносно підпілля в Україні... і сьогодні, навіть ті, що в 1947 р. з нами не погоджувалися — переконалися, що лише така концепція є можлива...»

Додамо від себе: можлива й здійснима!

У доповіді з організаційної ділянки референт дав огляд сьогоднішнього стану ОУН, як теж намітив шляи її розростання та завдання організаційної мережі ОУН поза Рідними Землями.

У доповіді з військової ділянки референт дав огляд усіх акцій своєї референтури, що мали на меті координацію праці на вояцькому та внутрішньополітичному фронтах, як теж і заходи ВР для züактуалізування української визвольної справи у високих сферах Заходу.

Оба з ідеологічного кругозору опрацьовані реферати мали такі широкі обрії, що в їх рамках дискусія ледви вичерпувалася. При цьому обидва референти дійшли до аналогічних висновків в оцінці нової еміґрації.

Реферат з ділянки зовнішної політики, хоч і видвигнув примару коекзистенціоналізму, з цілою рішучістю й відповідальністю звернув увагу на шлях Національних Революцій внутрі, послаблюваного від внутрішніх противенств, СССР.

Реферат на тему розбудови фінансової бази ОУН дав цілу низку позитивних розв'язок цього актуального й акутного для нашої організації питання, що знайшло свою розв'язку в одноголосно принятих ухвалах Великого Збору в тій ділянці.

Реферат про постановку праці серед молоді викликав не тільки загальне признання, а ще й, окремо висловлену, подяку Голови ПУН даному референтові.

Реферат про координацію діяльности Сестринних Організацій накреслив проєкт доцільного розвитку намічуваних шляхів координації.

Реферат з ділянки внутрішньої політики порушив м. ін. в цілій ширині й глибині справу консолідації в зреорганізованому ДЦ УНР, як теж і справу привернення єдности Українському Націоналістичному Рухові.

Слід відмітити, що дискусії над виголошеними звітними доповідями й рефератами стояли на високому уровені, дарма що моментами ті дискусії були темпераментні, а то й полемічні. З тону і способу дискусії вичувалося, недвозначно і наглядно, що у Великому Зборі маємо найвищу інституцію й інстанцію Українського Націоналістинчого Руху з необмеженою свободою волі його учасників.

Серед численних виступів на Четвертому ВЗУН-і належали безсумніву до чи не найбільше замітних і вдатних звіти делеґатів із заокеанських країн. В них розкрито таку ширину завдань й осяги в діяльносі тлкітин нашого Руху на заокеанських континентах, що стало це причиною до помітного піднесення настрою навіть на Великому Зборі Українських Націоналістів.

Коли Збір приступив до розгляду Устрою, Правильників і Програми — то дорога для певних доповнень чи навіть змін була вже промощена попередніми обмінами думок в загальній дискусії. І хоч над деякими точками що відносились до змін, виміна думок була оживлена, то характеризувалась вона річевістю й доцільністю. Автім учасники мали вже змогу висловитись як по першім читанні висловлених проєктів так і на Комісіях, які інтензивно попрацювали над предложеними проєктами, врахувавши тенденції преліменарної дискусії. Подібне можна б сказати про Резолюції й Постанови.

Врешті Великий Збір затвердив низку справ, які щоправда були вже в уживанні у вислід; постанов ПУН-у, але ще не мали санкції ВЗУН-у. Серед ни ВЗУН затвердив тексти приречення й присяги та Молитву Українського Націоналіста.

З радісним хвилюванням відмітив це один з Учасників, висловлюючи велике вдоволення з того приводу, що на місце декалогу з іменем Духа Сти-

що на місце декалогу з іменем Духа Стихії прийшла Молитва до Творця. І це, на його думку, дуже знаменне для нашого Руху, що Великий Збір поставив виразний наголос на Молитві, а не на Декалозі!

* * *

Врешті почався останній день нарад, а заразом найбільш урочистий День Великого Збору Українських Націоналістів, якого одним із питань кардинальної ваги була справа вибору Голови ПУН.

Коли приходить черга на розв'язання цієї ключевої проблеми піднявся зо свого крісла Президент Великого Збору — генерал Микола Капустянський, бойовий побратим полковника Андрія Мельника ще зо штабу Української Дієвої Армії і зернувся зі запитом до Учасників Четвертого ВЗУН-у:

Великий Зборе!

Чи лишаєте в силі постанову III-го Великого Збору про доживотний вибір полковника Андрія Мельника Головою Проводу Українських Націоналістів?

Паде з усіх місць відповідь; т а к! і спонтанний вибух довготривалих оплесків.

Президент Великого Збору констатує одногосно ствердження ухвали III-го ВЗУН-у та урочисто піднесеним голосом чітко проголошує:

Головою Проводу Українських Націоналістів і надалі залишається Полковник Андрій Мельник! — Слава Йому!

Дещо схвильований Голова Проводу вимовляє: Дякую! Приймаю! А з уст Учасників паде трикратне слава!

* * *

В дальшому, також одноголосною ухвалою Четвертий ВЗУН обирає Головного Контрольного й його Заступника та Генерального Суддю й його Заступника.

Великий Збір одноголосною ухвалою затверджує Членів Проводу Українських Націоналістів у запропонованому Головою ПУН складі.

Також Великий Збір поповнив вибором склад Малого Збору Українських Націоналістів трьома виборними членами цього законодатного органу ОУН, урядуючого між двома Великими Зборами.

* * *

Серед такого урочистого настрою забирає слово Президент Великого Збору. В коротких та ядерних словах п. Генерал Микола Капустянський дає оцінку пробробленій Великим Збором праці, висловлюючи своє переконання, що вона дасть поважні наслідки в ще ширше розгорненій діяльності ОУН, до якої делегати з ВЗУН-у виносять чітку визначену генеральну лінію, що її можна б вкласти в одно речення: БУДЬМО ГОТОВІ!

Зчерги забирає слово й Голова Проводу Українських Націоналістів, полковник Андрій Мельник, стверджуючи у своєму кінцевому слові: «високий рівень обміну думок і діловий підхід навіть до питань, які по своюому характері не завжди створюють ту дружню атмосферу, яка царила в часі наших нарад... Радіємо цим вислідом ми всі, бо перевищив він (ВЗУН) наші сподівання і з цього приводу годі не виявити вдоволення... Хоч не кінчаються цим Четвертим Збором наші завдання... перед нами шлях не квіттям вкритий... Задивлені в образ України, що його несемо в серцях наших, пройдемо цей шлях у труді і жертвенній боротьбі у цій чи грядучій генерації, щоби по здобутій перемозі здвигнути храм Самостійної Соборної Української Держави».

Програма нарад вичерпана.

Голова ПУН власноручно вручає кожному Учасникові Четвертого Збору Ювілейний Збірник Організації Українських Націоналістів.

Щераз промовляє бадьорим акордом Президент Великого Збору, закриваючи його:

«... Дивлюсь я на Вас і з приємністю відчуваю; є для кого жити і працювати.

В тягу наших нарад я наочно переконався, що є ще боєве завзяття у Вас, є ще порох у порохівницях. Неперевелись ще націоналістичні козаки.

Перемога буде за нами!»

У відгомін на слова нашого достойного Генерала проноситься з уст учасників Збору Національний Гимн!

Великий Збір формально закінчений. Та тільки формально, бо властиво його «короною» стає спільна вечеря, в часі якої можна було відчути ту глибоку дружбу, якою спільна велика ідея зв'язала, прибувших з усіх континентів, членів однієї світоглядової родини.

З відпруженими нервами, які на протязі восьми днів проводили до свідомости низку преріжних вражінь, можна зробити певні підсумки, над якими в офіційних виступах мало хто зупинявся.

Четвертий ВЗУН з наголосом підкреслив примат справ крайових над усіми іншими, що й не дивно, коли взяти до уваги, що дипломат, ідеолог і політик, напевно не змовляючись попередньо, поставили тезу: яка б не була ситуація довкола нас — єдиним успішним засобом боротьби проти окупанта України є Національна Революція!

З тією метою треба зробити все, щоб єдиний Всеукраїнський Національний Фронт став діючою реальністю. Отже здійснювати поширення консолідації чи концентрації українських політичних сил є наказом хвилини!

* * *

Звітуючи про перебіг і враження з самого Великого Збору, за малим були б ми поминули нашого німого а так вимовного учасника і свідка — виставкку націоналістичної книжки і преси, в її найрізнороднiших видах, від чепурних друків доби перед і по І-ому Конґресі до підпільних друків доби УВО й воєнних друків ОУН.

Коли виринула вперше ідея про влаштування такої виставки то напевно мало хто собі міг уявити, що з зібраних експонатів доведеться виставити лише найважніше. Оправданими видавались побою-

вання кілько з того добра серед бурі що в 1940-ові роки потрясала Европою, збереглося?

При цьому критерій «найважніше» був мабуть дуже важкий для Впорядчика Виставки (І. Р.), в якого серце мусіло стискатися від думки, щоб не скривдити пам'яті того, що «чорним по біломy» за лишилося з десятиліть діяння організованого українського націоналізму.

Серед видань самих тільки українських заголовків: книжкових сотні, журнальних і ґазетних десятки. Вирізків із чужої преси більше число. А серед усього прикраса й доказ великої і широко-закроєної інфоматативної діяльности ПУН, кілька десятків замітних брошур і книг в англійській, французькій, італійській і німецькій мовах. Навіть у китайській мові три брошури націоналістичної далеко-східньої Січі.

Було дивно й робилось заразом приємно: як добре, що мимо всіх лихоліть иашої доби збереглося стільки німих свідків історії ОУН!

Звідси й розекзальтовані слова неодного з оглядаючих ці скарби: «прямо не хочеться власним очам вірити, що стільки того добра маємо...» й «... яка шкода, що все те знова заховають по музеях й архівах...»

В розмовах з учасниками Четвертого ВЗУН-у вичувалось їхнє велике вдоволення з приводу успішного й ділового перебігу Великого Збору. Їх вдоволення з діяпазону дискусії, глибини думки й одности в постановах!

А попри те все, чи не найбільше, вдоволення з вичуття власної місії і відповідальности за дальший розвиток Українського Націоналістичного Руху й дію Організації Українських Націоналістів.

Кріпкі стиснення рук, розпромінені обличчя, глибока віра в бистрих поглядах — це все запорука успішної виконности Постанов і Ухвал Четвертого ВЗУН-у, що за їх реалізацію візьметься на все готове членство ОУН і світоглядово з нею споріднених сестринних організацій.

На місце сотень і тисяч Тих, що полягли в боротьбі за державу, стають нові тисячі охотників, які ту державу здобудуть і розбудують!

Не даром же націоналістична молодь назвала свій орган, не лише символічно «Розбудова Держави»!

ОУН в етапі між Четвертим і П'ятим Великим Збором приготовить своє членство й найширші кадри прихильників своєї програми державу вже не тільки здобувати, а ще й розбудувати!

Державу, здобуту власними жертвами і власними силами!

І. С.

Теодор **КУРПІТА**

«П'ятірне Ґроно»

(У ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ ЛІКВІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НЕОКЛЯСИКІВ)

...Брати мої в далекому вигнанні,
що ваших голосів давно не чуть...
Якби ж то вам, серця одягши в кригу,
згадати шлях, яким помчався Ігор!
Якби ж я Овлуром для вас міг стать
і вам коня підвести за рікою!
Якби ж я свистом гасло міг подать,
чекаючи за темною тайгою...

Юрій Клен

Вступ

Цитата Юрія Клена — хвилююча цитата. Цитата драматична. Цитата, що пече вогнем.

Її слова вимовляє сотки літ українська самостійницька мисль, згадуючи трагічні наслідки свого 1654 року. Її в одчаї виголошує український народ на рідних землях і еміґрації, їх незримо кидають у сніговію Сибіру «жовті черепи, зіницями на схід», що їх наша історія щедро розсіяла по своїх кривавих шляхах.

Її виливає сльозами сьогочасна печальна Ярославна на диких цілинних землях і в заметілі Воркути й Печори. Вітри історії замели шлях Ігоря, Овлура знайдено з пострілом у потилиці, а з сонявшного Путивля залишились «німі сліди німих руїн»...

Її сьогодні вимовляють мільйони батьків і матерів, жінок і сестер на терені Союзу Совєтських Соціялістичних Республік і в країнах, що в наслідок другої світової війни опинились під твердим чоботом московської «диктатури пролетаріяту».

Цитата Юрія Клена — це щоденна молитва уярмлених Москвою народів, що з вірою й тугою журливо вичікують своїх дорогих із концтаборів смерти.

Червоний Кремль, загарбавши кольосальні простори Сходу Европи, заквестіонував у них не тільки право людини до вільної творчости, але й до самого життя. Вільне життя стало синонімом контрреволюції.

Там живу волю зіпхнуто до мертвої сталінської конституції.

Там життя втратило зміст, любов примінення, а туга доцільність. Збурено мости в минуле й прийдешнє. Не стало правди історії. У закутинах недомучених сердець «скрегочуть місяці залізні непов-

торимої пори», але кожне вчора, сьогодні й завтра — безконечний реєстр грядучих жалобних роковин. Мало є підйомних дат у нашому національному календарі і ми в своєму громадському житті майже не відсвятковуємо роковин радости. І їх у нас майже немає. Але в нашому трагізмі найбільша сила нашого оптимізму. Ми віримо словам Лесі Українки, що «Що Господь Сам обрав за святиню собі, те довіку святинею буде».

Весною 1955 року непомітно проминула одна з трагічних дат історії нашої культури. Тихо пройшло двадцятиріччя розгрому московсько-большевицьким імперіялізмом «п'ятірного ґрона нездоланих співців», групи ідейно об'єднаних п'ятьох найпередовіших поетів пореволюційної української літератури, які чар рідного слова піднесли на небувалі досі вершини мистецької досконалости та дорогоцінними перлинами своєї літературної творчости всоте підчеркнули відвічну духову приналежність України до Заходу й західні вальори її культурних надбань.

Ліквідація кривавими пазурами Сталіна й Єжова літературної п'ятки українських неоклясиків, що її від 1923 по квітень 1935 р. творили в золотоверхому Києві **Микола Зеров, Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Максим Рильський і Освальд Бурґгардт** (пізніший Юрій Клен) — це не останнє звено в безконечному ланцюзі нищення Москвою української культури й її творців і не фінальний відгомін сталінського лозунга «Україна визволяється, спішіть до неї на допомогу!»...

Це — безперервна послідовність московської імперіялістичної пляновости й яскраве підтвердження думки Ж. Бенуа-Мешена, що «терпіння й кривди України є найбільшим злочином в історії світу».

Болюча ліквідація Москвою українських парнасців, розгром останніх римлян української підяремної літератури — це не тільки скорбне фінале одного з етапів протимосковської боротьби української психе за притаманність свого національного обличчя, але й неперевершений зразок московсько-азіятського варварства. Варварства — ототожнювати культуру зі злочином, карати мистців за їх духове післанництво, нищити людину за її право до волі й за її тугу за безсмертям.

Ідейно-політичний еліксір творчости київських неоклясиків — це наше духове вчора, сьогодні і завтра, це продовження безкомпромісової тристалітньої боротьби українського народу за своє визволення, це латинським шрифтом самостійна Україна на карті европейського сходу, це Україна як складовий чинних психологічної Европи.

Блискуча духова творчість «п'ятірного ґрона» — це ґльорійний вислід національно-органічних шукань трепетної української душі краси й калоґатії та могутній голос спротиву примітивізації й вульгаризації української культури. Це неписана політична інструкція гетьмана Мазепи, що її з-під залізного шолома свого духу прецизує аскет і христоносець — Олекса Стефанович:

Просто! Не йти праворуч,
Ані ліворуч — ні!
Хай лише вітер поруч,
Вічний сурмач борні.
Вітер, що хмарі в груди,
В груди, в горби хребта.
Поруч хай вітер буде,
А в далені — мета.
Чорно кругом, чи біло,
Не зупиняти рух!
Може зламатись тіло,
Але ніколи дух.

І триста літ народ іде просто. Просто проти ренесансу Тімура, просто проти розпинувача Христа, що його російські імперські шовіністи блюзнірськи назвали «народом-богоносцем».

І триста літ український народ іде проти Москви. Просто й невгнуто.

Москва, чи царська чи пролетарська, чи Керенського чи Леніна — все має щодо України точно означені цілі й завдання. Їй усе йшлось і йдеться про національно-політичне, культурне й економічне неволення України, про нищення віками здвигуваних пам'ятників її державного й культурного життя, про перетворення її панслявізмом власного царизму, чи імперіялізмом власного большевизму в свою складову частину. У цьому політичні тенденції білого режиму Романових і червоної «диктатури пролетаріяту» — однакові. Це обмосковлення України і включення її як Малоросії, Юґа Росії, чи Української Радянської Соціялістичної Республіки в державу, віру й уроєне месіянство московського народу.

Нам — пише цариця Катерина генерал-прокураторові сенату князеві В'яземському — треба привести до того, щоб вони (тобто Україна й інші евтономні провінції Росії) обмосковилися й перестали дивитися на Росію, як вовки...

Ворог царизму, отой «другий Фотій», як називає Леніна Анрі Массе, не відступає ні на крок від основного політичного тонусу цариціної інструкції.

Мета соціялізму — каже він — є не лише знищення роздріблення людськости на малі держави й будь-якої відрізаности націй, не лише зближення націй, але й злиття їх.

Обмосковлення, нищення, під плащиком боротьби з роздрібленністю людства на малі держави, чужої державної незалежности, нищення расової й національної окремішности підбитих народів — це не тільки політичне кредо імперіялістичної царської Москви та всіх валуєвих, віссаріоновичів і вайнбавмів та донлевінів, але це остаточна мета всіх політичних і культурних «ізмів», які будьколи виходили, виходять чи виходитимуть із московської країни неволі і з московської душі.

«Місія кожночасної Росії — зазначає Сингман

рі — це непогамований її гін до підкорення вільного світу». Це її неодноразові спроби статись третім Римом, її незанехані мрії про п'ять її столиць та не одиноке в своїм роді великодержавницьке самодурство, що «всє святії гаваріли па-русскі».

Сьогоднішнє намагання москалів представити творців світової культури як спізнених епігонів московської винахідчивости — це, поза ознаками довершеного політичного гумору, далекосяглий політичний маневр. Це спроба показати Московію передовиком у процесі здобування людським духом таємних скарбів із заклятого замку природи й оправдати її експансивні затії на всіх континентах світу. Це замах на історичні факти і дати, це дипломатичний трюк для непоінформованих показати царство деспотії як джерело всього, що вільне, могутнє і непроминаюче. Це імперіялістично-шовіністичний засіб оправдання «бєсової тєсноти», яка від часів князівства над Клязмою придушує на широких безлюдних просторах европейської Азії розхристану й широкополу московську душу.

Не випадково, оповідають, Молотов, на недавнє прохання Ульбріхта, щоб Совєтський Союз повернув Східній Німеччині вивезену большевиками з Дрездену «Сикстинську Мадонну» Рафаеля, зовсім серйозно сказав: А почему ж Рафаєл нє может бить русскім художніком? Ми тоже нє видайом ді-пі!...

Історія ця напевно видуманий у кулюарах Бонну злобний альянтський анекдот, але анекдот є одиноким мистецьким твором, де простими засобами найрельєфніше відзеркалюється смутне обличчя людської правди.

Сатира і анекдот — це могутня зброя — говорив колись чи не Аверченко. І це сугуба правда. За сатиричні мазки Шевченкового «Сну» цар власноручно кладе незграбним почерком «запрещается пісать і рісовать». Подібні напити ставлять сьогодні й кремлівські пролетарі на царському престолі. Едвард Стріха, Радек, Вишня і Чечвянський це тільки підручні імена, які підтверджують думку Ганса Блекмаєра, що Росія лякається менше війни, як анекдоту.

Володіння большевиків в Україні, розклад, як каже Ольжич, суспільности блідо-рожевих слів фатаморганою завтрашнього щастя породжує в українському культурному житті духове яничарство. Приходить звергання з Олімпу душі й серця вчорашніх святощів, вниурюється розпучливе шукання між Богом і Сатаною затишної вежі зі слонової кости, приходить роздвоєність людського найінтимнішого я. Павло Тичина, оте, як каже Маланюк, чернігівське стебло, що стало соняшним клярнетом української національної революції, розгублено деклямує: Нам все одно, чи бог чи чорт, обидва генерали. Моє серце розкололось на Марію і Мару! — кидає під шум неблаговісних осінніх вітрів Дмитро Загул.

І невблаганний бич часу посилює духову кастрацію підкореної культури. Гніт і нищення посилюються.

На місце царського «хитрого малороса» Миколи Гоголя, що московською мовою писав про героїчні подвиги українського Тараса Бульби, приходить пролетарський «тоже украінец» Олександер Корнійчук, що українською мовою викривлює українську історію, представляючи в п'єсі і опері «Богдан Хмельницький», що задушевною мрією вічно живого Великого Гетьмана було не воздвигнення храму самостійної української держави, лише навічне возєднання українського народу з Москвою. На місце українця Федора Достоєвського, що московською мовою розкривав перед світом непідшминковане обличчя московського ідіота, приходить революційний українець Любомир Дмитерко, що українською мовою плює за директивами центру на світле ім'я великого антимосковця гетьмана патріота Івана Виговського. На місце українця Зощенка, що московською мовою висміває здобутки большевицької октябрської революції й п'ятнує совєтську гірку дійсність, приходить настоящий хохол Ярослав Галан, що українською мовою опоганює борців за українську незалежність і світило найновішої української історії — незабутнього Великого Митрополита Андрія.

Цими вже не русифікаторськими, а прямо сатанинськими методами своєї культурної політики в Україні большевики стараються викликати ілюзорне враження, що вічно вороже настроєна до Москви Україна ступає на шлях співжиття з нею і її духова еліта сама намагається, щоб, як писав Пушкін, всі рускі потоки злились у одно руське море.

Тут покладена ставка на цілковите обезброєння українського духу та цілковите спримітизування й очабанення української культури взагалі. Чабан, як отаман большевицької революції в Україні, не видумана постать підбольшевицької української літературної романтики. Це живий тип. Це продукт московського лихоліття на українських землях, тип рідного неграмотного валила, який за обітовану землю і волю підкладає під український архів чи музей хмиз та входить із руйнуючим колом у Шеделя білоколонне диво. Він підпалює архів чи музей не з внутрішніх спонук, а по наказу московської партії, руйнує тому, що це українське й пахне західньою культурою, а не московським азіятством. Московія ніколи й не ображається своєю неевропейскістю. Олександер Блок, визначний московський поет, прямо пише «ми азіяти», а Сталін навіть літом 1939 року підкреслює японському амбасадорові Шігемітсу: Нє забивайтє, что я тоже азіят!

Нищення пам'ятників вчорашнього дня, висаджування історичного фундаменту підкореного народу — це один із засадничих принципів кожного імперіялістичного божевілля. Не безпідставно Гайнріх Гімлер, один із дипломованих азіятів Третього

Райху, признавався; Коли чую слово культура, хватаю за револьвер...

І не диво, що на фоні такої української Голготи, стають на рубежах недобитого українського духу воскреслі з міту вершники Святослава Завойовника, несеться під заплакані весняні зорі плач прекрасної дочки Осьмомисла, пливуть тернисті слова потоптаного варваром національного болю, що його апоґеєм патетики передає замучений у снігах Сибіру Євген Плужник:

Ой, мамо! Чого це так серце болить,
що й ти не зігрієш?

Ліквідація Єжовим київських неоклясиків, найкращих після Шевченка поетів нашої літератури, не припиняє ні на мить руїнницького походу вершників Апокаліпси. Із їхніх прапорів і досі скапують кровю жорстокі слова Сталіна: Вимога усамостійнення окраїн глибоко контрреволюційна...

І сьогодні, коли силою історичних прецеденсів червона Москва засідає в Об'єднаних народах і її закордонний міністр Молотов єхидно розпинається за свободу поневолених країн, коли презренний малорос Барановський чи інший московський паламарчук в Україні домагається на форумі організації волелюбного світу самостійности для такої чи іншої далекосхідньої кольоніяльної країни, то Україна, одна з найбільших й найбагатіших европейських держав, член-основник Об'єднаних народів, яка в останній світовій війні заламала хребет гітлерівським залізним дивізіям, находиться в найважчих оковах поневолення й експлуатації.

Грабіж і нищення української України, започатковані Андрієм Довгоруким-Боголюбським, послідовно тривають по сьогоднішній день.

Слідами Кальнишевського й Войнаровського йде сьогодні не лише духовий стрижінь українського народу, опромінений «Історією Русов» і «Заповітом», отими найвизначнішими творами української націоналістичної думки, але ступає тудою й шевченківський «незрячий гречкосій», той оспіваний ним «найменший брат», якому вітри й луни конотопської баталії, криваві струни розтерзаної кобзи Батурина і Крут та заходяче голодне сонце 1933 року відкрили, освітили й увидатнили евангелію його національної правди й опреділили його в усенародній літургії життя в «єлици вірнії»...

На тропу Шевченка й Грабовського ступають під московським караулом по азійських тайґах заслання чергові апостоли нашої української істини: наші письменники, наші науковці і наші мистці. На мільйонові покривавлені сліди українських запроторенців доби Петра Душителя, Катерини Розпусниці й Миколушки Глупого кидає червоний молох трагічного періоду Сталіна й Хрущова нові незчисленні маси українських приреченців, щоб обезлюднилась і скорчем поросла тверда і пряма стежка з хуторянського малоросійства в свідомий воюючий українізм, тежка з Моринець на Софійський Майдан, шлях чітко накресленого українського націоналізму.

Але драконські зусилля Москви припинити процес українського національного Воскресення, припинити колесо часу й логіку невідхильної історичної послідовности — надаремні. Архангельська срібноголоса труба гримить крізь простори і душі — пише Ольжич. Українське Воскресення гряде. Його перші проміння вже падають на похмурі верхів'я заспаних столиць. Його життєдайний блиск уже поражує пригробне жолдацтво червоного Великого Інквізитора, його хода вже ошоломлює юд світової зради.

Зойк мордованих Азією в Десятинній церкві, кров із шраму на обличчі смаглявої української Одигітрії, плач Панкратора над руїнами Свят — Дмитріївського собору — роблять чудо. Сліпим відкривають зір, глухим повертають слух, а німих приневолюють говорити. Кров українського Бога і Бог української крови зрушують сумління світу і він починає нас бачити і розуміти.

Під цю пору — пише папа Пій XII — наше батьківське серце в великій тривозі... Найдорожчі наші брати і сини українського народу терплять важкі муки й переслідування.

До Злучених Держав Америки — говорить президент землі Вашінґтона — доносяться відчайні заклики про порятунок... Я присягнув перед вівтарем вічного Бога боротися проти всякої форми будьякої тиранії над людським духом.

Я подивляю — каже конґресмен Фіген — ролю українців у протикомуністичній боротьбі.

Оплакую комуністичне поневолення великого українського народу — признається В. Аверел Гаріман, один із учасників Ялтанської Конференції.

Змагання, жертви й кров українського народу з московською деспотією сьогодні вже позбавляють хронічної актуальности сумне ствердження Юрія Липи, що «Ні Росії, ні Европі не зрозуміти синів Твоїх»....

Українська проблема, справа могутнього росту на українських підсоветських теренах визвольної боротьби — центральна проблема кремлівських держиморд і найбільший доказ правильного доцінювання червоним наїзником духових тенденцій сьогочасного підсоветського українства. Сьогодні Московія, як ніколи досі, здає собі докладно справу, що ні тайним наказом комуністичної партії Франції знищити тлінні останки С. Петлюри, ні прилученням Криму до України — вона не охорониться перед своїм розподілом, перед повстанням Незалежної Української Держави. Вона чує, як кожне українське серце запалюють пекучі іскри полум'яного патріотизму Лесі Українки: Хочу дихать вогнем, хочу дихать твоєю весною, і як прийдеться згинуть за теє — дарма.

Не бажанівська «мара Достоєвського» ходить по Европах, щоб їх страшити, але вже триста літ виринають у сутінках переляканого нашого зматеріялізованого світу руді й широконосі беси, мертві

душі російського самодержавія, щоб їх лякати привидом смерти, лякати українською правдою, лякати живим Христом, який виходить із скриптів чотирьох євангелистів керувати життям людини й народів.

Світ Шпенглера й Шопенгауера, світ, задивлений у занепадницькі видіння «Абендлянду», діставши духову інієкцію до артерії свого спорохнявілого серця фавстівської української героїки, починає відривати зо свого горла закостенілі пазурі Леніна та розуміти зміст засохлих пурпурових рож на вулиці Парижу і Ротердаму.

Він починає повторяти, приспану на Заході марою паралітика з Красної Площаді, все актуальну пораду Богдана Хмельницького в драмі «Милость Божія»

...желізо доброе важте і над злато,
Злато бо потемніє без него, як блато.
Не той славен, котрий много лічить стада,
Но іже многих врагов своїх шле до ада.
На послідок глаголю: самі не копчуйте;
Лука, стрілки, мушкета і шаблі пильнуйте!
І дітей своїх, скоро отправлять науки,
До сеї же обучайте козацької штуки.
Тако творя, вражиї потрете навіти:
Радость сію на многі удержите літи.

Демократичний світ починає ступнево розуміти синів України і слушність та святість їхньої боротьби. Він починає розуміти, що український народ провадить криваву боротьбу не тільки за суто українські ітереси, але й за друзі своя, які сьогодні падають або завтра певно впадуть жертвами московської агресії. Читаючи від літ скупі та багатомовні пресові звідомлення про легендарний змаг українського резистансу з московським загарбником, про мілітарний союз аж трьох комуністичних держав проти героїчних загонів Української Повстанської Армії, світ переконується, що існування самостійної України, це дальше існування демократії в світі, це повернення потоптаному людському житті громадянських прав, це найкраща запорука світового миру.

Світ уже чує гігантичну ходу Степової Еллади і бачить, як на її землях «випалює Бог блискавицями колиску для свого різдва».

(Продовження буде)

Глибоко вірю, що прийде час, коли знайдемось знову всі в одному націоналістичному таборі, свідомі завдань, які лежать на нас, націоналістах, і свідомі відповідальиости перед Історією України.

Андрій Мельник

А що, як завтра Війна?

Як влучно сказала Ольга Мак на початку «призабутих подій» — «Коли скрипіли возики» — «коли тепер дивитися на цю ніжну матір, взірцеву дружину і господиню, що вже вспіла звити на чужині тепле гніздечко, де з кожного кутка віє духом Рідної Землі, — не віриться, що ця жінка дев'ять років тому зуміла викресати з себе стільки відваги, сприту і твердої волі. І тільки коли вона захоплюється, переповідаючи минуле, видно скільки ще волевої сили і запалу криється в її душі під зверхньою оболоною ласкавости і спокою. І нема сумніву, що ці приховані тепер риси можуть виявитись знову в повній силі на перший поклик життя...»

Так. Дійсно. Ми є ті, що пережили всі страхіття, але ще повні відваги і твердої волі, що в потрібний мент винесе нас знову у вир боротьби. Так. Але ж сьогодні цього мало. Мало бути лише — повним волевої сили — треба і ще чогось трохи більше. Треба, щоб ця волева сила і внутрішня енергія — не спала, треба, щоб вона була чинна. Щоб вона і тут, зараз і повсякчасно вела нас, не зупиняючись до отого поклику Рідної Землі, що не сьогодні завтра буде всіх нас потребувати. Треба бути чуйним і приготованим, щоб не іти голіруч на поклик, що неминуче прийде. Віра у власні сили, що горить в нас, що правда перевертає гори, але приложене до віри знання приносить ще і практичну користь. Знання дає шанси на бажане завершення увірованого. Знання і належна підготовка. Бо наша поміч буде потрібна однаково, як тут на місці нашого перебування, так тим більше на відних Землях. Бо: тут на місці ннаші діти і старі батьки, на Рідних Землях — наш народ. Бо: одна з перших причин перемоги ворога над нами в часі Визвольних Змагань є: (беру витяг з книги нашого ген. О. Удовиченка — «Україна у війні за Державність» — «Вже в вересні 1919 р. в рядах армії вибухла епідемія тифу, яка в листопаді звалила щонайменше 3/4 складу козаків і старшин. Повна відсутність медикаментів, брак достатнього лікарського персоналу та впорядкованих шпиталів, не давали змоги боротись з цією пошестю... Там де шпиталь міг примістити 100 хворих тепер їх було до 2000, при них один лікар без медикаментів, та 2-3 санітари... Вже на перше листопада 1919 р. із загальної кількости хворих, вмерло до 10.000 вояків. На протязі зими з 1919 на 1920 р. число померлих від тифу дійшло до 25.000... Увесь світ знав про страхіття, яке переживала Україна, але ні Міжнародня Організація Червоного Хреста, ні окремі благодійні европейські організації не вважали потрібним, хоч би з почуття гуманности вислати в Укра-

їну медичну допомогу. Ні одна з європейських армій не була в таких тяжких санітарних умовах, як Українська Армія...».

Якщо ми призабули тяжкі і страшні події, які пережили самі, тікаючи світами в останню війну, то факти, що спричинилися до нового поневолення нашого народу — ми забувати не сміємо!

Добре, що ми лишились добрими матерями і дружинами — на чужині це одна з передумов зберегти нашій волевій енергії і внутрішній силі цілком. ти нашій волевійенер гії і внутрішній силі цілком. Хай наш скритий запал, що бє захоплено назовні лише коли ми знову переживаємо недавно-минуле, — дасть нам наснагу перемогти приспаність і збайдужіння і таки належно використати спокійний час нашого короткого перепочинку і широкі можливости, які є і до наших диспозицій, щоб не повторилися більше ті страшні умови, що стали одним з перших причин нашого нового поневолення. Зактивізуймо нашу внутрішню волю! А кожний куточок нашого «нового теплого гніздечка», з якого «віє духом Рідної Землі» — хай буде не лише сентиментальним куточком, який ми улаштували собі на чужій землі, — хай він буде кличем для нас, що нагадує нам повсякчасно, що ми тут, власне, для того, щоб наша Рідна Земля стала Вільною Державою. Хай він не дає нам стати байдужими — лише завжди свідомо-чинними. І в першу чергу тим нам, що є зорганізоване в кадрах Українського Золотого Хреста, що пішло за гаслом «Нація понад усе».

Коли переглядаєш все, зроблене нами і прирівнаєш з вимогами, що повстають вже сьогодні, а завтра наберуть колосальної ваги — яскраво видно наші великі недотягнення; — незрушена ділянка і по сьогодні одного з найголовіших наших завдань саме тепер — свідчать, помимо всього зробленого і далі робленого про нашу глибоку призабутність і безпечність, про нашу недопустиму легковажність розбудови медично-санітарної ділянки. Навіть коли ми будемо оминати призабутість всього перебігу наших Визвольних Змагань і чекати лише на поклик життя, — то ж і тоді ми мусимо бута приготованими, бо в часі світової завірюхи — чи не ми мусимо знати як дати першу поміч і тут на місці нашого перебування в різноманітніших, непередбачених випадках нашому ж суспільству, чи не мусимо ми знати всі можливости і правила цивільної оборони, організування різних помічних осередків, харчування і т. д. , і т. д. Трактування нас самих і наших законних домагань від Уряду в ріжних непередбачених і можливих випадках — будуть цілком інші і багато до нас прихильніші коли і ми будемо мати кадри вишколеного і готового до допомоги жіноцтва. Не буду повторювати необхідности таких кадрів на Рідних Землях, що яскраво видно з наведених мною слів ген. О. Удовиченка. Зле коли національна свідомість приспана. Коли вже ми не в стані зрозуміти, що є конечне для останнього зусилля нашого народу, щоб нарешті звільнитися від окупанта. Зле навіть і те, що ми не хопемо подумати і про самих себе, що зараз безпечно загосподарюємось на новому місці, не передбачуючи в недалекому майбутньому світових катаклізмів.

Будьмо чуйні і не даймо цілком заснути нашій волевій силі і внутрішній енергії, як ми ще маємо в собі, не дивлячись на все те неймовірно тяжке і страшне, що ми вже не раз переживали. Хай це на ше легковажне недотягнення вже більше не висить над нами.

Н. М.

«Ми йдемо з повним і беззастережним довір'ям до нашого вождя Андрія Мельника на нові затяжні бої... Ми додержимо ту присягу, яку ми йому зложили... Смерть Євгена Коновальця з'єднала нас, а не роз'єднала, як цього бажав Кремль, убиваючи його. Коли ми, глибоко зворушені, повторяли слова присяги, «Вірність, Хоробрість і Послух присягаємо нашому Вождеві», то це не був пустий звук, а голос душі революціонерів, особливих людей, відданих на життя і смерть своєму новому Вождеві».

Так писав по відбутті Другого Великого Збору Українських Націоналістів його учасник Ярослав Стецько-Карбович в «Націоналістичній Пресовій Службі», ч. 41., з 1. вересня 1939 р., який кілька місяців пізніше (в лютому 1940 р.) зламав свою присягу.

А в бюлетені Ідеологічної Референтури ПУН «Ідея й Чин», що виходив під редакцією цього ж Я. Стецька, в числі за 1. січня 1940 р., у статті «Він завжди був...», він писав:

«В жовтні 1939 р. прийшов новий Вождь. Призначений і затверджений недавно Великим Збором Українських Націоналістів, Андрій Мельник. З вірою в ідею та з довір'ям до нового Вождя, Андрія Мельника, йдемо ми назустріч подіям. Це ж колишній Крайовий Командант УВО, в'язень окупаційних тюрем, якому не чуже революційно-підпільне життя. Він розуміє душу революціонерів та її горіння ідеєю...

«Боротьбою нині керує Андрій Мельник, наступник Євгена Коновальця. Вождь загинув, хай живе Вождь!».

Організація Українських Націоналістів підготовлювана десятками літ в найрізнородніших первоформах на соборних українських землях до першої світової війни і по ній, постала не як коньюнктурний, по чужих зразках, твір, а як закономірний і тривкий вислід державницького назрівання, що його проходив український нарід, щоб з етнічної маси стати Нацією.

Андрій Мельник

Д-р Петро Стерчо

До ідеологічних Основ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

I

В останніх чотирьох десятиріччях українські політичні середовища, що стоять на принципі самобутности української нації і з того випливаючого її права на власне всестороннє життя, щораз повторюють поруч себе гасла: «За Самостійну Соборну Українську Державу» та «Нація Понад Усе!» й закликають своїх послідовників до боротьби за їх реалізацію.

Говорячи про ідеологічні основи майбутньої Суверенної Української Держави не можна не звернути уваги на факт, що в останніх роках гасло «Нація Понад Усе» щораз рідше появляється в пресі та в публичних місцях українського суспільства. Не місце тут розглядати причини цього, хочемо тільки тут поставити запитання: Що є самоціллю Українського Визвольного Руху: Держава, як така, чи збереження і всесторонній розвиток Українського Народу? Ставимо це питання рубом, бо в сучасній українській пресі дуже часто зустрічаємо погляди, що ціллю боротьби є держава. Правда, з-поміж мислителів Геґель, хоч майже одинокий, але ставив державу як найвище добро, як вияв так зв. «абсолютного духа».

Всі ж інші мислителі вважали державу тільки засобом до реалізації ними уважаного абсолютного добра. І так Платон уважав, що тільки держава може забезпечити справедливість у взаємовідносинах між членами її суспільства. Аристотель уважав, що держава існує для забезпечення її громадянам добробуту. На думку св. Томи Аквінського спокій, — це найвище добро суспільства. Макіявелі вважав державу засобом для всестороннього об'єднання італійського народу. Гоббс виправдував існування держави тільки тим, що вона втримує об'єктивний моральний лад в інтересі суспільства. Джан Лакк вважав державу «безстороннім суддею», який видає і переводить у життя закони для охорони життя, свободи та майна всіх членів суспільства від посягання окремих одиниць власного суспільства та від чужих ворогів. Автор «Декляраціі Незалежности», Тома Джефферзон, уважає властивим завданням держави забезпечити якнайвищий можливий ступінь щастя для широких мас своїх громадян, і то так спільно, як їм поодинчо. Коли додати ще сюди й погляд Маркса, який уважав, що держава є взагалі непотрібна, а з другого боку твердження Людвика XIV-го — «Держава — це я», то з усіх цих поглядів виразно виходить, що і з точки погляду членів спільноти в сучасно пору держава не може бути самоціллю, а тільки засобом до реалізації самоцілі визначеної спільнотою, яка є надрядна у відношенні до держави.

Наддніпрянщина є основним людським резервуаром, з якого національна революція черпатиме сили в своєму розгортанні.

Андрій Мельник

Вже Аристотель змагав до об'єднання усіх грецьких міст-держав в одну національну спільноту, бо вважав, що таке об'єднання було б не тільки корисним для розвитку всього грецького народу, але й було б виявом найвищої організованости спільности. Цей погляд і в сучасну пору визнається правильним, і нація уважається найдосконалішою спільнотою цивілізованого життя. В загальному, в сучасну пору держави побудовані на національному принципі, отже, виходячи із принципу суверенности нації, Український Визвольний Рух змагає за практичне примінення цього принципу й у відношенні до українського народу. Принцип суверенности народу, розвинений від Аристотеля — через Лакка — завершивши Томою Джефферзоном і сучасними політичними теоретиками, надає примат громадянам а не державі, бо держава існує для народу, а не народ для держави. Із цього випливає цілком логічно, що гасло «Нація Понад Усе» — в розумінні збереження її субстанції та змагання до всестороннього розвитку і добробуту українського народу в цілості, як також поодиноких його членів — повинно б мати примат. А все ж, передумовою забезпечення всебічного розвитку нації та її активної ролі в світовому оточенні є власна незалежна держава, як зовнішній вияв її суверенности.

II

Питання державного устрою, як форми найвищої організованости нації, в нашому суспільстві, на жаль, майже не дискутується. Щоправда, деякі політичні середовища мають свої погляди на цю справу, але вони гейби стидалися виходити з ними на форум. Ця обставина, як також партійно-політична гризня на еміґрації, доводять до того, що часом навіть поважні громадяни уважають цю справу друго- чи третьорядною, інші кажуть «нехай буде будьякий устрій аби була українська держава» й навіть намагаються обвинувачувати тих, які рішуче обстоюють в дискусіях (рідких) свої погляди на майбутній устрій звільненої Української Держави. Обвинувачення просте: «Та, Ви, па-

не, так як Мартос казав, мовляв, як не буде соціялістична Україна то нехай не буде ніяка»... Гадаю, що тут треба звернути увагу на два факти: що 1) Українська Держава існує і вона має комуністичну диктатуру, отже, для тих, кого не цікавить державний устрій могло б знайтися місце і в УССР; 2) Припустім, що замість російських окупантів дійсним диктатором були б українські комуністи або якась інша українська тоталітарна група. Бо ж, тут можна прямолінійно поставити запитання: яка різниця була б для громадянина Української Держави, в якому концентраційному таборі він перебував би, в комуністично-большевицькому чи якогось іншого тоталітаризму? Яка різниця, хто позбавив би його свободи, майна, а то й життя, тільки зате, що він інако-мислячий, дозволив собі критикувати лінію диктатора, хоч би він робив це у найбільших інтересах великої більшости народу? Отже, не вистачає таки накликати до боротьби за Українську Державу, а треба таки виразно з'ясувати, за яку державу, і з яким ладом?

Платон, творець ідеї комунізму, уважав, що народ не знає сам що є найкраще для нього, але це знає і виконує за нього король-філософ, який являється усібленням усіх чеснот, вміння, сприту, а тому має абсолютну владу в державі. Габбсів абсолютний монарх «левіятан» мав виконувати деспотичну владу над громадянами в інтересі їх охорони. Виразник «загальної волі» Русса карав усіх тих, хто не підчинявся їй безоглядно. Ленін діяв, а тепер Хрущов діє «в інтересі трудящих», хоч вони того й не знають, тому треба їх змусити, щоб вони співділи для їх власного добра. Це основні виразники різних родів тоталітаризму, хоч тут треба було б згадати ще Гітлера, якого тоталітаризм різнився від вказаних тут тоталітаризмів засадничо тим, що він був безоглядним насамперед проти ненімців, тоді як до німців, отже йому підлеглих громадян, мав інший, лагідніший підхід.

Чи подібного державного устрою прагне Україна? Рішуче, ні!

Хай кожний, хто хоче бачити Україну вільною, дасть свій творчий вклад у збірні зусилля нації, в свідомості, що перш за все наша духова сила, жертвенність і національно-політична зрілість заважать на дальшому розвитку подій, що грядуть!

Андрій Мельник

Але є й другий ряд мислителів, і то різних часів які значно інакше підходили до справи взаємовідносин поміж правлінням, як речником держави, та громадянами.

Аристотель уважав ціллю існування держави забезпечення добробуту для громадян, маючи цю мету на увазі, вважав, що найкращий державний устрій той, який забезпечує активну участь у правлінні державою усім верствам населення (крім невільників). А треба відмітити, що він — перед понад 2000 років — простудіював був понад 150 різних конституцій, що існували до того часу. При тому вважав, що середняцький елемент, поміж бідними і багатими, є найбільш умірковианий і найбільш заінтересований збереженням існуючого ладу. Св. Тома Аквінський уважав, що правительство, яке радше дбає про приватні інтереси своїх членів, аніж діє в якнайкращих інтересах загалу громадян, є несправедливе. Монтескіє уважав, що поділом влади зменшиться можливість надуживань правителів.

Але цілковитий перелом у теорії про походження і авторитету влади вніс Джан Локк своєю теорією, що люди встановили правительство на основі добровільної взаємної згоди, а тому вони можуть його кожночасно і відкликати й покликати інших осіб, а також установити інший устрій, по власному бажанню. Воля підвладних є рішальна, бо людина може брати на себе тільки ті обов'язки, на які вона дала попередню згоду, тому тільки така влада є леґальна, яка діє з волі підвладних. Члени законодавчих органів вибираються на означений час реґулярно й перед ними, як репрезентантами всього суспільства, виконавча влада відповідальна. Ніяких фінансових витрат не може робити без згоди законодавчої влади. Якщоб правительство узурпувало владу й діяло на некористь підвладних, підвладні мають право підняти революцію і насильно скинути тиранів, бо з природи всі люди є рівні, вільні й незалежні, а тому вони можуть бути підчинені політичній силі інших осіб тільки за їх власною згодою.

Ідеї Джана Локка лягли в основу мислення Томи Джефферзона, як також його безсмертного твору «Декляраціï Незалежности» 1776 Злучених Держав Америки. Для поневолених народів ці ідеї зокрема цікаві тим, що Джан Локк виправдував ними революцію в Англії з 1689 р., а Тома Джефферзон на їх основі виправдував Американську Революцію і відірвання від Британії.

Основні принципи, що в них вірив автор Деклярації Незалежности, а в слід за ним повірили й грядучі покоління американського суспільства, є: всі люди створені вільні й рівні (перед лицем Божим і перед законом, а не в абсолютному розумінні — прим. П. С.); люди дістали від Творця невід'ємні права на життя, свободу та стремління до щастя; влада була створена для того, щоб забезпечити ці права для людей, а це може бути тоді, коли правління буде існувати з волі підвладних; консеквентно, підвладні мають природне право скинути правління, яке йде проти їх волі, й установити таке правління, яке правитиме згідно з їх волею. Він вірив у авторитет закону, а не осіб при владі.

Далі, Тома Джефферзон, будучи консеквентним, мав глибоку віру в народ, глибоку віру в широкі народні маси, в їх здібність володіти над собою згідно з вимогою загального добра, бо, як він казав, якщо народні маси належно поінформовані про

справи держави, вони завжди приймають правильне рішення; вони ніколи не бажають для себе зла; тому він змагав до ширення освіти .Між іншим, Джефферзон був перший, що піддержував вишкіл бідних, але здібних, дітей на кошт держави, встановляючи систему селекції — до університетської освіти включно. Джефферзон вірив, що народ, завваживши власну помилку, завжди готов направити її, признаючися до неї, зовсім протилежно до керівних одиниць, бо члени правління завжди змагають до присвоєння якнайбільше власти й сили, а тому вони представляють себе народові завжди «без помилок». Тверду віру в народ висловив Джефферзон ще й тим, що «Любов до свободи» (яку-то Джефферзон клав в основу гармонійного життя та всестороннього розвитку суспільства — прим. П. С.) треба шукати не в палатах багатіїв і володіючих, але серед бідних і утискуваних».

Правління повинно бути — на думку Джефферзона — якнайтісніше зв'язане з народом, повинно бути якнайближче до народу, тому адміністративно вся територія повинна бути поділена ступнево на все менші одиниці, аж до окремої родини (хліборобського двора) включно. На першому ступені політично-адміністративного поділу повинна існувати «безпосередня демократія», тобто громадяни повинні вирішувати всі справи спільного заінтересування безпосередньо, спільно. На вищих ступенях — правління базоване на репрезентаційному принципі. Але всі справи повинні бути вирішувані на можливо найнижчому ступені ,тобто, якнайближче до тих народніх мас, яких дана справа заторкує безпосередньо.

Джефферзон поділив державні устрої на дві групи;

1. Монархічні й республіканські тиранії, та
2. Республіканські й монархістичні демократії.

Він був переконаний, що найкращою формою державного устрою є республіканська демократія, бо тільки республіканська народня влада не є постійно в стані явної або таємної війни з правами підвладних.

Архітект конституції ЗДА, Джеймс Медисон, так само як і Тома Джефферзон і Джан Адамс, боявся концентрації влади. Медисон вірив, що свобода може бути найкраще забезпечена, якщо суспільство буде зорганізоване в окремих середовищах на базі окремих інтересів, і чим більше таких середовищ існує в державі, тим менші шанси повної концентрації влади та «тиранії більшости» над безпомічною меншістю Джефферзон казав, що сотні малих тиранів далеко грізніші від одного тирана, бо всі вони хотіли б наживатися на кошт загалу. На перший погляд, здавалося б пересічному громадянинові, що ідеї Медисона були відкинені американською політичною практикою, бо тут існує двопартійна система. В дійсності так воно не є! Бо ж у середині кожної із двох головних партій існує ряд вужчих середовищ, що заступають вужчі інтереси й мають свої, може й неписані програми. Про це можна найкраще переконатися в часі передвиборчої кампанії, в змагу поміж кандидатами тої ж політичної партії за здобуття номінації на партійного кандидата до виборів, як також із існуючої боротьби за плятформу в часі партійних конвенцій. Така плятформа, звичайно, є вислідом компромісу зрізничкованих середовищ.

Чекає нас, друзі, невсипуща, тверда й мозольна праця, жертвенність та риск власним життям на шляху до визволенння України.

Та немає у нас зневіри. Нам ясно світитиме зоря нашої Великої Ідеї, віра у правильний шлях і успіх нашої праці, в перемогу і здійснення прагнення батьків і наших задумів — жити вільним життям у власному Українському Державному Храмі. Нам присвічує віра у воскресіння Самостійної Соборної Української Держави нашим трудом і потом, нашою кров'ю та життям, яке радо віддамо на те, щоб жила і цвіла Вона, — Україна.

Андрій Мельник

Коли французький революційний теоретик, Тюрго, в часі Конституційної Конвенції писав до Джана Адамса й радив йому ввести в ЗДА однокамерну систему леґіслятури, якій була б цілковито підпорядкована екзекутивна і судейська влада (що, згідно із конституцією СССР, мало б характеризувати «совєтську власть»), то Джан Адамс, який бачив існування різноманітности інтересів окремих груп суспільства, рішучо відкинув пораду свого приятеля. Бо всім Основоположникам присвячувала ідея свободи, а також суспільного порядку, й усі вони, може за винятком хіба Гемилтона, прийняли висунений Джефферзоном принцип про «абсолютне визнавання рішень більшости, але водночас повний респект для прав меншости». І коли спочатку не вписано основи цього принципу в первісний оригінальний текст конституції ЗДА, то негайно сформульовано т. зв. Билл оф Райтс, тобто перших 10 додатків до конституції, без яких, дуже правдоподібно, конституція не була би була ратифікована потрібною скількістю стейтів. І тут з притиском треба підкреслити факт, що коли пересічний американець покликується сьогодні на свої конституційні права, він має на увазі насамперед постанови 1 — 10 доповнень до конституції.

Нам доводилося бути часто свідками на всяких українських зборах, де нерідко падали вирази в сторону меншости, мовляв воля більшости являється абсолютним законом. Того рода інтерпретація постуляту демократії може бути виправдана у товаристві, членами якого є одиниці тотожніх інтересів, але аж ніяк не можна прийняти цієї механічної засади беззастережно, якщо ідеться про приймання постанов чи законів для такої складної

людської спільноти, якою є нація. В сучасну пору ясно, що різноманітні групи, базовані на спільності інтересів, із яких складається нація, мають різноманітні інтереси, часто взаємно-протилежні. Напр. у модерному суспільстві існує протилежність інтересів поміж продуцентами і консументами, працедавцями і працівниками, інтересами торговельно-індустріяльного міста та хліборобського села та їм подібних. Отже, тут виринає питання: яка більшість і як сконструйована має право виносити загально-зобов'язуючі рішення? В сучасну пору, беручи на увагу добро цілої нації, тобто можливе якнайкраще забезпеечння потреб якнайбільшого числа громадян, отже не тільки членів тої чи іншої однієї групи специфічних інтересів, а членів, по можливості, всіх специфічних груп, розв'єзка цього питання являється найважливішим предметом дискусії серед політичних теоретиків.

Один із видатних практичних політиків і політичних теоретиків ЗДА першої половини 19-го сторіччя, Джан Калгун, шукаючи розв'язки питання, в який спосіб практично застосувати «теорію згоди» разом із принципом «обов'язковости рішень більшости, але й рівночасного збереження прав меншости», дійшов до встановлення теорії про «співдіючу більшість», яка у певній мірі була вже застосована в конституції ЗДА. Згідно із цією теорією, кожна окрема група, що має якісь спільні інтереси, має повне право відмовитися від визнання кожного рішення більшости, якщо воно йде в розріз із життєвими інтересами даної групи. Тому він уважав, що всі органи влади повинні бути так сконструйовані, щоб репрезентували інтереси двох більшостей, а саме: числової більшости усього населення ЗДА, та кваліфікованої більшости стейтів, як окремих політичних одиниць із пецифічними інтересами. Ідучи консеквентно по лінії теорії згоди, він не визнавав права одній групі накидати свою волю іншій групі, а прямував до гармонії і свободи
волю іншій групі, а прямував до гармонії і свободи, вважав необхідним застосувати принцип взаємної пошани інтересів і шукання компромісу, якого й осягано шляхом приймання рішень «співдіючою більшістю».

З українських мислителів, насамперед Тарас Шевченко прагнув для України «Вашингтона, із його праведним законом». Шевченко розглядав націю, як органічну спільноту «мертвих, живих і ненароджених», тобто брав у основу спільність кровного споріднення та духовости, культури й традиції, а зокрема спільність прагнень на шляху історичного розвитку. Він далеко перевищив своїми ідеями Кирило-Методіївських братчиків, які, хоч і прагнули до республіканського ладу федерації слов'янських народів, базованої на «справедливій науці Ісуса Христа», не мали ясно скристалізовано го погляду на внутрішній лад держави. Шевченко перевищив і Михайла Драгоманова, який змагав до космополітичної федерації вільних громад. «Клясократія» В'ячеслава Липинського не має ніяких основ у психології українського народу, ані минулого України.

Найближче до ідей передових політичних теоретиків стоїть ідея «Націократії» Миколи Сціборського, який, не відриваючися від життя та його різноманітних проявів у сучасному складному суспільстві, ясно бачив його зрізничкованість інтереів з одного боку, а водночас підкреслював спільність основних інтересів цілої нації, добробуту і всесторонній розвиток якої вважав самоціллю в наземному житті. Сціборський вбачав основну зрізничкованість інтересів складових частин нації по лінії функціональности окремих груп. Тому в законодатному тілі майбутньої Суверенної Української Держави клав він основний наголос на репрезентацію різних професійних інтересів складових частин українського народу. Ці репрезентанти **відображували б у парляменті України безпосеред-**
відображували б у парляменті України безпосередньо інтереси своїх груп, а тим самим давали б ясний і несфальшований образ цілости інтересів нації. В гармонійній співпраці приймали б вони загально-зобов'язуючі закони.

III

Україна належить до сфери західньої культури. Ця культура сьогодні визнає, що людська спільнота існує для охорони та перфекції своїх членів. Держава ж знову існує для охорони спільноти-нації від зовнішньої небезпеки та для уможливлення всебічного розвитку нації як цілости, та її складових частин. Ці свої завдання виконує держава посередництвом влади.

Щоб влада могла охороняти націю від зовнішньої небезпеки, вона мусить мати достатню силу для мобілізації усіх ресурсів нації і бути кожночасно приготована негайно ними командувати у випадку грозячої небезпеки. Отож, під цим аспектом нація потребує сильної і працездатної влади. влади, яка могла б покладатися на лояльність і добровільний послух громадян, бо тільки добровільне виконування певних обов'язків, тільки заінтересовання громадян даною справою, дає дійсно найкращий наслідок. Під цим оглядом маємо знову прекрасний приклад у демократії ЗДА, де в часі миру ведеться гостра критика уряду, але в часі небезпеки американці одностайно стають під команду свойого уряду.

Прийнявши в основу існування повної забезпечености кордонів держави, повернімо до питання: за яких умов внутрішнього ладу нація може найкраще розвиватися всесторонньо? — Для цього потрібно знову двох основних передумов: безпеки та свободи. Щоб громадянин міг безтурботно віддаватися виконуванню своїх громадянських, про-

фесійних і особистих обов'язків, він мусить мати почуття, що він споживатиме плоди своєї праці. Якщо такої певности громадянин не має, він стає менше заінтересований у своїй праці, у нього впадає ініціятива, він не дбає про винахідливість, — а тим самим він не причинюється до вкладу в загальний розвиток нації та людства. Рівнож відсутність свободи стоїть на перешкоді цьому.

Але ж, з другого боку, безпека і свобода наставлені в деякій мірі проти себе. Звичайно, для скріплення безпеки обмежується свобода, і навпаки, де панує надмірна свобода, там зменшується безпека. Тому так безпека, як і свобода в державі повинні бути уміркованні, а не доходити до скрайности.

Так як держава повинна бути на послугах нації, так члени правління повинні бути на послугах громадян. Але, з природи людина є егоїстична, бо, хоч вона з природи має потяг жити у спільноті з іншими людьми, їй ближче стоять до серця ті справи, які торкаються її безпосередньо, аніж ті, що посередньо, тобто вона більше заінтересована особистими справами як справами спільноти. Тому між окремими громадянами внутрі суспільства витворюються суперечності за специфічні інтереси. Регулювання взаємовідносин поміж громадянами та узгіднювання їх егоїстичних інтересів — це одне з найважливіших завдань правління на внутрішньому відтинку державного життя. Знову ж, не вільно забувати, що люди, які є при владі, також не позбавлені природніх прикмет егоїзму. Тому існує завжди небезпека, що члени правління змагатимуть до егоїстичних, особистих вигод на кошт загалу, змагатимуть до якнайбільшої концентрації ресурсів і сили у власних руках, а тим самим можуть прямувати до диктатури. З цієї причини майже в кожному державному ладі існує певна протилежність інтересів поміж членами правління, як людьми, та громадянством. І тому одним із найважливіших питань політичної філософії під сучасно пору є, в який спосіб забезпечити суспільство від можливої узурпації сили «амбітними» керівниками державою, хоч би вони навіть прийшли до влади з виразної волі народу? Отже, в який спосіб може бути контрольована сила правління?

Цього не може здійснити суспільство встановленням якогось надрядного контрольного органу над правлінням, бо це, властиво, було б ніщо інше як тільки перенесенням осідку влади з одного органу на другий, тобто в дійсності цей контрольний орган мав би в руках дійсну владу (в СССР: ЦК Компартії чи правління), але і його члени були б людьми з егоїстичними людськими тенденціями узурпації влади, отже вкінці вони могли б установити диктатуру. Рівнож годі було б запобігати цьому через обмеження влади правління, бо тоді правління було б заслабе, щоб могло сповнити свої обов'язки зовнішнього характеру.

Існує тільки один принцип протиставлення суспільства егоїстичним намаганням правління: силі можна протиставити тільки силу, а тенденції тенденцію. Її самі егоїстичні прикмети членів правління, як людей, що їх спонукують до узурпації влади й утиску суспільства, ведуть громадян до спротиву. Ці відносини можуть бути урегульовані постановами конституції. Але ж, акт конституції, сам по собі, ніколи не являється ще достатньою запорукою респектування її постанов. Це може наступити тільки тоді, коли так члени правління як і рядові громадяни піднеслися б на такий рівень, де б вони респектували їх свідомо, або коли громадяни, в яких інтересі завжди приймається конституція, готові були б кожночасно чинно виступити в обороні дотримання їх приписів членами правління, які — знову — з природи мають тенденцію нарушувати їх.

Як бачимо, Линколнова система «влади народу, через народ, для народу» не така проста. Вона ж вимагає сповнення цілого ряду передумов. З них найголовніші: 1) відповідний культурний і цивілізаційний рівень населення держави, щоб воно було свідоме свойого правно-конституційного положення, і 2) кожночасна готовість переважаючої більшости громадян виступити в обороні своїх інтересів, якщоб вони були грубо нарушені членами правління.

Основними засобами контролі суспільством у демократичній державі є:

1) Періодичні вибори репрезентантів до законодавчої влади та безпосереднього чи посереднього іменування членів виконавчої влади. Якщо суспільство невдоволене політикою і господаркою правління, тоді при найближчих виборах воно звільнює його зі становища й обирає більш відповідних осіб. Рівно ж у часі тривання каденції населення має можливість — через його представників у законодавчих органах влади — контролювати політику екзекутиви, як також її унапрямлювати впливом різних заінтересованих груп.

2) Свобода слова на зібраннях, у пресі, радіо, телевізії та інших середниках формування публічної опінії, дає можливість публічно критикувати політику й фінансову господарку правління, що має велике значення для вияву волі й бажань населення, а тим самим впливає і на формування політики уряду.

3) Сепарація законодавчої, екзекутивної та судової влади може бути заборолом концентрації усієї влади в одних руках, якщо всі ті три ділянки влади одержують свої права безпосередньо від виборців і якщо між ними збережена рівновага.

***

На закінчення необхідно ще завважити, що в переходовому часі визвольних змагань поневолена нація потребує сильного, динамічного й рішучого, але не тероризуючого керівництва. Тільки по відновленні суверенности Української Держави та її закріпленні, тобто коли вже на кордонах стоятиме український вояк і охоронятиме націю від зовнішніх ворогів, коли внутрі вже наладнається спокії

і порядок, тоді, треба буде приступити до заведення постійного державного ладу. В його основу, на мою скромну думку, повинні лягти такі найважливіші принципи:

1. Держава — на службі нації, а не нація на службі держави. Правління на послугах суспільства, а не громадяни для послуг правління.

2. Джерелом усякого права і влади є народ.

3. Всі громадяни держави рівні перед законами. Права людини й громадянина повинні бути хоронені конституцією.

4. Конституційна охорона свободи релігії, сумління, думки, слова, друку, зборів і політичної опозиції. Повна свобода для проповідування ідеологій та партійно-політичних програм, якщо вони не стоять на антисамостійницьких позиціях Української Держави.

5. Двокамерна система законодавчої влади, а саме:

а) палата репрезентантів, обираних на основі загального, рівного, таємного та пропорційного вибору із виборчих списків політичних партій і організацій;

б) друга палата, що повинна б складатися із делегатів релігійного, культурного, наукового та професійного життя.

Каденція палати репрезентантів повинна тривати впродовж конституцією визначеного часу (найдовше три роки), при чому день виборів та відкриття новообраної палати повинні бути означені консттуцією. Друга палата. існує постійно, бо її члени мають бути делеговані й відкликувані їхніми інституціями згідно з постановами їхніх автономних статутів. Друга палата однак діяла б тільки в часі сесії палати репрезентантів.

Цей принцип двокамерної системи прийнято в основу виходячи із засади, що в сучасну пору організації життя, людина виступає у двох характерах: як громадянин своєї держави і як член групи, що об'єднує його однодумців по лінії його життевих інтересів. Сьогодні годі було б доказувати, що пересічний громадянин більше заінтересований справами цілої нації від інтересів свойого найближчого оточення, тобто родини, а з того виливає, що його професійні інтереси цікавлять пересічного громадянина найбільше, він же бо з них їсть хліб і живить свою родину. Факт, що пересічний громадянин витрачає тільки малесеньку дрібку часу в інтерес; держави-нації-суспільства, тоді як засадничо він концентрує всі свої сили на прожитку своєї родини чи пак на керування своїх особистих інтересів.

Представники релігійного, наукового, культурного, професійного і т. п. життя в другій палаті мали б мати далекойдучі впливи на законодавство, що заторкувало б життеві інтереси групи, що вони її репрезентують. Тільки в той спосіб можна оминути односторонність рішень на користь котроїсь із груп.

6. Голову держави обирають громадяни безпосереднім, загальним, рівним і таємним голосуванням на час дещо довший або дещо коротший від часу тривання каденції палати репрезентантів. Ним сформований кабінет виконавчої влади, якого він є головою, відповідальним перед ним, а він перед виборцями. Вибір, як також час вступлення й закінчення каденції президента мають бути точно визначені конституцією.

В демократичній державі голова держави непотрібний для декорації. Голова держави має мати силу і дійсно керувати політикою уряду. Конституційно визначений час виборів, а зокрема точне визначення дня й години, коли він наступає до виконування своїх обов'язків, як також час і годину коли він перестає їх виконувати, забезпечує стабільність екзекутивного органу влади, отже оминає вічні кризи французького зразку. Конституція повинна усталювати скільки разів та сама особа може бути переобрана на пост голови держави (по мойому найдалі двічі), щоб виключити «почуття дідичности» як оце було у родині Лівицьких на еміграції. Голова держави не є відповідальний перед законодавчою владою, але законодавча влада диспонує приділом фінансів, без яких екзекутивна влада не може надто «розпаношуватися» і вести сваволільну політику.

Компетенції законодавчої, виконавчої і судової влади мають бути точно визначені конституцією. Вони не сміють колідувати, а повинні себе доповнювати, при чому прямувати треба до того, щоб ані один орган самий не міг установити повної переваги над іншими. У своїх ділянках вони повинні бути незалежними. Концентрація усієї влади в «гавз оф коммонс» у Англії завдячує свою гладкість тільки гладкости демократичного вироблення англійського суспільства. Така сама концентрація у Франції доводить до хаосу, а в СССР до повної диктатури.

7. Виконавча влада диспонує фінансовими ресурсами держави тільки згідно з постановами законодавчої влади (з перевагою компетенцій у цій справі палати репрезентантів).

8. Судівництво повинно бути незалежне. Судді відповідних інстанцій повинні бути назначувані на дожиття головами держави, областей і повітів за згодою другої палати законодавчої влади держави, областей, повітів.

9. Обласні й повітові самоуправні органи повинні бути уконституйовані в подібний спосіб як органи держави. Тут повинен бути прийнятий принцип, що всі справи повинні бути вирішувані на найнижчому можливому щаблі, тобто якнайближче до безпосередньо заторкуваних громадян.

10. Закон охоронятиме право приватної власности на землю, засоби продукції і т. п.

11. Соціяльна політика має бути регульована законами, при чому Українська Держава повинна мати чимало атрибутів т. зв. велфаре стейт-у.

Prof M. Zdan
2467 W. 11 St.
Cleveland 13, Ohio

INDEPENDENT UKRAINE
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.

Return Postage Guaranteed

PRINTED MATTER